

Samuel Lyde en James McKinnis Balph

Zendingswerk onder de nusayris in Noordwest-Syrië in de laat-Osmaanse tijd

*Masterscriptie Geschiedenis
Erasmus School of History, Culture and Communication
Erasmus Universiteit Rotterdam
Frank Rensen
Studienummer 282232
Begeleider: Prof. Dr. D. Douwes*

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Historische context	19
3.	Samuel Lyde	35
4.	James McKinnis Balph	45
5.	Vergelijking en conclusie	57
	Bijlagen	60
	Bronnen	62

1. Inleiding

Tijdens de Europese expansie in de negentiende en twintigste eeuw verruilden veel westerse christenen hun thuis om in een ander land te gaan werken als missionaris of zendeling.¹ Geen enkele westerse kolonie werd over het hoofd gezien. Ook gebieden die niet onder westers bestuur vielen kregen de aandacht. Opvallend bij de missies en zendingen naar het Midden-Oosten en Azië is dat er maar een klein aantal moslims en hindoes zich lieten bekeren tot het christendom. In die zin zou het missie- en zendingswerk naar deze gebieden als mislukt kunnen worden bestempeld. Hoewel bekering in de ogen van de missionarissen en zendingen waarschijnlijk het hoogste doel was, kan dit door historici tegenwoordig gezien worden als één van de aspecten. De missionarissen en zendingen waren namelijk ook actief op terreinen van onderwijs en gezondheidszorg en bereikten daarmee een breder publiek dan alleen lokale christenen, bekeerling of niet; lokale orthodoxe christenen werden overigens wel vaak bekeerd. Bovendien speelden de missionarissen en zendingen bewust of onbewust een grote rol bij het verzamelen van data over lokale gemeenschappen, en over politieke en economische kwesties in de gebieden waar zij opereerden. Zodoende kan hun werk niet alleen vanuit het perspectief van bekering worden benaderd, maar ook vanuit het verkrijgen van volkenkundige, taalkundige en andere kennis in de periode van de Europese expansie. De meeste documenten van de zending² hebben voor het overgrote deel slechts aandacht gekregen binnen de eigen kerkelijke omgeving. Studies naar de zending in de negentiende en begin twintigste eeuw waren tot voor kort vooral beperkt tot de missiologie. Het aantal studies vanuit historisch of ander academisch perspectief is beperkt, maar er is een recente groei in aandacht met betrekking tot het Midden-Oosten en elders; zie bijvoorbeeld *The Artillery of Heaven* van Ussama Makdisi uit 2008.³ Historici kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan onze kennis door de documenten van de zending in een historische context te plaatsen en niet alleen de religieuze invalshoek van de missies te belichten. Hun onderzoek kan bijdragen aan het verkrijgen van meer inzicht in de interactie tussen het expanderende Europa en de religies en samenlevingen in niet- westerse gebieden.

De zending werd, zoals eerder gezegd, over de hele wereld uitgevoerd, ook in gebieden waar nauwelijks informatie over bestond. Dit onderzoek gaat over zendingswerk

¹ In de Rooms-katholiek kerk spreekt men van missionarissen en in het protestantisme spreekt men van zendingen.

² Er zal vanaf nu vooral worden gesproken over zending, omdat het in dit onderzoek protestanten betreft.

³ Ussama Makdisi, *Artillery of heaven. American missionaries and the failed conversion of the Middle East* (Londen 2008).

onder de nusayris⁴ in de negentiende eeuw. De nusayris waren een lokale gemeenschap woonachtig in het noordwesten van het Osmaanse Syrië, hoofdzakelijk in het noordelijke deel van de provincie Beiroet, het kustgebergte tussen Tripoli en Antakya.⁵ Over hun religie en gebruiken was niet veel bekend en er waren zeer weinig westerlingen met hen in contact gekomen. Dit onderzoek richt zich op de twee zendelingen, Samuel Lyde en James Mckinnis Balph, die beiden in de tweede helft van de negentiende eeuw afreisden naar het Syrisch kustgebergte om de nusayris te bekeren tot het protestantisme. Samuel Lyde was Brits onderdaan en lid van de Anglicaanse Kerk. Hij was van 1850 tot 1860 in de Levant. Hij stierf op 1 april 1860 in Alexandrië. Er werden twee werken van hem gepubliceerd: *The Ansyreeh and Ismaeleeh* (1853) en *The Asian mystery* (1860). James Mckinnis Balph was lid van de Reformed Presbyterian Church of North America. Hij ging in 1887 naar het Syrisch kustgebergte als medisch zending. Hij verbleef er meer dan zeventwintig jaar. James McKinnis Balph stierf in 1926. Van hem verscheen het werk *Fifty years of mission work in Syria* (1913).

In deze scriptie wordt gewerkt met de volgende hoofdvraag: hoe verliepen pogingen van zendelingen om nusayris in het Syrisch kustgebergte te bekeren tijdens de laat-Osmaanse periode vanuit het perspectief van deze zendelingen zelf? Deze vraag zal worden beantwoord aan de hand van de publicaties van de zendelingen Samuel Lyde en James Mckinnis Balph. Om de hoofdvraag te beantwoorden zijn er onder drie verschillende thema's deelvragen opgesteld om nader op de ervaringen van de zendelingen in te kunnen gaan. Deze drie thema's zijn *motivatie*, *organisatie* en *politiek/sociale relaties*. Onder *motivatie* vallen vier deelvragen: met wat voor doel gingen zij naar het Syrisch kustgebergte? Wat voor kennis hadden zij over het gebied? Wat waren hun verwachtingen? Wat voor strategieën hadden zij en hoe veranderden zij deze gedurende de missie? Onder *organisatie* vallen drie deelvragen: hoe werden hun missies gefinancierd? Werkten zij in groepsverband of alleen? Hadden organisatorische wijzigingen invloed op het verloop van hun missies? Onder *politiek/sociale relaties* vallen twee deelvragen: hoe ontwikkelden de relaties zich tussen de zendelingen en de lokale bevolking, de nusayris? Hoe ontwikkelden de relaties zich tussen de zendelingen en lokale autoriteiten, zowel Osmaanse ambtenaren als clanleiders en andere politieke leiders?

⁴ Deze gemeenschap krijgt in de literatuur verschillende namen, waaronder ansaireeh, ansayrii, anzeyrys en nusairis, allemaal varianten op 'nusayri'. Tegenwoordig heeft de naam 'alawi' de voorkeur van de gemeenschap, maar dat is een ontwikkeling uit de na-Osmaanse periode. In dit onderzoek zal de naam 'nusayris' worden gehanteerd, omdat het onderzoek zich richt op de gemeenschap in de context van de negentiende en vroeg-twintigste eeuw.

⁵ Als bijlagen zijn twee gedetailleerde kaarten bijgevoegd (60-61).

In het tweede hoofdstuk zal worden ingegaan op de historische context. Er zal aandacht worden besteed aan de positie van de nusayris in de negentiende eeuw. De zendelingen krijgen in dit hoofdstuk een korte introductie. Vervolgens zullen de twee zendelingen in aparte hoofdstukken worden behandeld. Eerst Samuel Lyde (1860) en vervolgens James McKinnis Balph (1926). De ervaringen van de zendelingen zullen in het daaropvolgende hoofdstuk worden vergeleken. Omdat er in dit onderzoek veel steden en dorpen worden genoemd is in de bijlage een landkaart bijgevoegd. Hoewel het een recente kaart betreft - oudere kaarten zijn schaars en bovendien onvolledig - en de grenzen zijn veranderd ten opzichte van de negentiende eeuw, zijn veruit de meeste plaatsnamen hetzelfde gebleven.

Theoretisch kader

Dit onderzoek is geplaatst binnen verschillende bredere kaders. Ten eerste passen de zendingsmissies binnen het brede proces van de Europese expansie. In de negentiende eeuw breidden Europese mogendheden zich uit door grote delen van de wereld te koloniseren. Binnen dit proces kwamen verschillende groepen mensen met elkaar in contact, waardoor er een meer gevarieerde beeld ontstond over niet-westerse gemeenschappen en samenlevingen. Over deze gemeenschappen en gemeenschappen wordt in deze context ook gesproken als de ‘anderen’.⁶ Dit concept wordt ook wel ‘othering’ genoemd. Het gevoel van verhevenheid ten opzichte van andere culturen speelde hierbij een grote rol. Vanuit het concept ‘othering’ komt het begrip oriëntalisme voort. Volgens Edward W. Said is oriëntalisme een Europese ideologische term waarmee het ‘anders-zijn’ van de oosterse cultuur werd benadrukt. Said baseerde zijn onderzoek onder andere op het werk van Rudyard Kipling, beroemd om het concept van de *The White Man’s Burden*.⁷ Er is, naast het werk van Said, veel geschreven over de ontmoetingen tussen twee culturen of religies. Siep Stuurman geeft in *De uitvinding van de mensheid* bijvoorbeeld een geschiedenis van de denkbeelden over gelijkheid, die de grenzen van culturen en civilisaties overschrijden.⁸

De zendelingen waren door hun kennisvergaring een belangrijke schakel in de beeldvorming over andere culturen: ‘They [de zendelingen] regarded themselves as the true ‘artillery of heaven’, divinely inspired men and women who could unilaterally reshape the

⁶ Siep Stuurman, *De uitvinding van de mensheid. Korte wereldgeschiedenis van het denken over gelijkheid en cultuurverschil* (Amsterdam 2010) 18.

⁷ Rudyard Kipling, *The writings in prose and verse of Rudyard Kipling: the Five nations* (Londen 1903) 78.

⁸ Stuurman, *De uitvinding van de mensheid*, 9.

face of the world, confident of victory as time flew forward to its much- anticipated end. Their militancy reflected their idealism, their denigration of other religions and cultures, the magnitude of their self- appointed errand to the world'.⁹ Samuel Lyde biedt in zijn werk veel volkenkundige informatie over de nusayris. Deze belangstelling van zendelingen voor lokale gebruiken heeft bijgedragen tot de ontwikkeling van de volkenkunde als wetenschappelijke discipline. Daarnaast kan Lyde's werk worden geplaatst binnen de indertijd steeds populairder wordende reisliteratuur.

Doordat de zendingsmissies van Samuel Lyde en James McKinnis Balph gericht waren op gebieden in het Osmaanse Rijk kunnen deze tevens worden geplaatst binnen onderzoek naar de veranderingsprocessen binnen de Osmaanse staat. In de laat-achttiende en negentiende eeuw veranderde het Osmaanse Rijk steeds meer van een premoderne naar een moderne staat. Aan het einde van de achttiende eeuw werd het Osmaanse leger gereorganiseerd. Er werd een modern staand leger opgericht, *Nizam* genaamd. Vanaf 1839 kwam er, mede onder druk van Rusland, Engeland en Frankrijk, een versnelling in het hervormingsproces. De periode na 1939 werd dan ook *Tanzimat* genoemd: de hervormingen. De Osmanen wilden hiermee voorkomen dat het rijk, met haar grote geografische, culturele en religieuze verschillen, verder zou fragmenteren. De Osmaanse staatsman, Fuad Pasha, sprak als volgt over de *Tanzimat*: 'Islam was, for centuries, in its environment a wonderful instrument of progress. Today it is a clock that is behind time and must be set'.¹⁰ De Osmanen wilden een eenheid maken van het rijk om meer tegenwicht te kunnen bieden aan de Europese mogendheden Frankrijk, Groot-Brittannië en Rusland. Men streefde naar een centralisatie van bestuur met Istanbul als machtscentrum. Het probleem was echter dat Europese machten bepaalde gemeenschappen binnen het Osmaanse Rijk bescherming boden en daarmee het Osmaanse gezag over een deel van de eigen onderdanen beperkte. Volgens Ussama Makdisi regeerden de Osmanen in de schaduw van deze westerse hegemonieën.¹¹ In deze periode kregen delen van het Osmaanse Rijk te maken met een nieuwe vorm van sektarisme. Makdisi definieert sektarisme als: 'The story is of the symbiosis between indigenous traditions and practises- in which religion was enmeshed in complex social and political relations – and Ottoman modernization, which became paramount *in reshaping the political self- definition of*

⁹ Makdisi, *Artillery of heaven*, 4.

¹⁰ Carter Vaughn Findley, *Turkey, islam, nationalism and modernity. A history, 1789- 2007* (New Haven 2007) 76.

¹¹ Makdisi, *Artillery of heaven*, 159-160.

each community along religious lines'.¹² Gemeenschappen verkregen en claimden politieke rechten op basis van hun religieuze achtergrond. Over de modernisering schrijft hij: 'The collapse of the old regime opened up the space for a new form of politics and representation based on a language of religious equality. This transformation privileged the religious community rather than elite status as the basis for any project of modernization, citizenship and civilization'.¹³ In zijn werk richt hij zich voornamelijk op het Libanongebied, het gebied ten zuiden van het woongebied van de nusayris. Het sektarisme uitte zich op het moment dat de Europeanen en Osmanen poogden om de maronitische en druzische gemeenschappen een nieuwe plek te geven in het vernieuwde Osmaanse bestuurlijke bestel.¹⁴ Er waren in deze periode verschillende conflicten in de regio. De strijd tussen de druzen en de maronieten in het Libanongebied behoorde tot de meest heftige. Het conflict verspreidde zich in 1860 naar Damascus. Hierbij werden naar schatting 20.000 christenen gedood.¹⁵

De belangrijkste kaders voor dit onderzoek zijn Europese expansie en 'othering'. De zending was namelijk vaak nauw verbonden met westerse machtsuitbreiding. Daarbij opereerden de zendelingen in niet-westerse gebieden en kwamen daar in contact met niet-westerse gemeenschappen en samenlevingen, de 'anderen'. De veranderingen van de Osmaanse staat en het sektarisme zijn in dit onderzoek meer ondergeschikt, omdat het onderzoek zich richt op het oogpunt van de zendelingen.

Historiografisch debat

Er is relatief weinig wetenschappelijke literatuur verschenen over zending. In de koloniale geschiedenis was er nauwelijks aandacht voor dit onderwerp. Het meeste onderzoek werd gedaan door zendelingen en missionarissen zelf. Voor het historiografisch debat is met een helicopterview gekeken naar de historische werken over missie- en zendingswerk in het Midden- Oosten en andere delen van Azië, zoals India, Indonesië en China. Hieruit blijkt dat grote delen van het deze grote regio nauwelijks onderzocht zijn. Het subcontinent India waar Portugese, Franse en Britse missionarissen en zendelingen waren gestationeerd, heeft nauwelijks aandacht gekregen in het historische veld. Het werk *Christians and missionaries in India* van Robert Frykenberg, dat in 2003 werd gepubliceerd, heeft weinig concurrentie. In

¹² Ussama Makdisi, *The culture of sectarianism. Community, history and violence in nineteenth-century Ottoman Lebanon* (2000 Berkeley) 2. Cursief door auteur.

¹³ Makdisi, *The culture of sectarianism*, 6-7.

¹⁴ Makdisi, *The culture of sectarianism*, 6.

¹⁵ Bruce Masters, *Christians and jews in the Ottoman Arab world. The roots of sectarianism* (Cambridge 2001) 163-164.

zijn onderzoek is geprobeerd om eurocentrische literatuur die al bestond over missie- en zendingswerk in India, hoofdzakelijk afkomstig van missionarissen en zendelingen zelf, aan te vullen met indocentrische perspectieven. Elk hoofdstuk richt zich op verschillende aspecten van cross culturele contacten en communicatie tussen christenen in India vanaf de vijftiende eeuw.¹⁶ De meeste aandacht gaat uit naar Indiase christenen en zendelingen in de negentiende en twintigste eeuw. Een terugkomend onderwerp in het werk is de relatie tussen het christendom en de Indiase hindoe-cultuur.¹⁷ Ook over Zuidoost en Oost Azië is weinig wetenschappelijke literatuur verschenen. Over Indonesië is het meeste onderzoek gedaan door Karel Steenbrink. Hij publiceerde onder andere *De islam bekeken door koloniale Nederlanders*¹⁸ en *Catholics in Indonesia 1808- 1900*¹⁹ respectievelijk uit 1991 en 2004. Deze werken gaan over missie- en zendingswerk in de voormalige Nederlandse kolonie. De onderzoeken richtten zich op de koloniale geschiedenis, waarvan de zendingsmissies een onderdeel waren, en de effecten van het missie- en zendingswerk op de ontwikkeling van de Indonesische islam. Er is onder andere aandacht voor de zending van Carel Poensen. Hij was één van de eerste zendelingen op Java.²⁰ Vanaf 1850 hield hij zich dertig jaar bezig met onder andere het bestuderen van de islam en de cultuur van de Javanen.²¹ Historica Maryse Kruithof schreef in 2010 een biografie over hem.²² China is door historici relatief nadrukkelijker onderzocht. In de serie *Studies in the history of Christian missions*, waar ook *Christians and missionaries in India* in verscheen lag de nadruk op missie- en zendingswerk in China. *China's Millions: The China Inland Mission and Late Qing Society, 1832–1905* en *Opening China: Karl A. Gützlaff and Sino-Western Relations, 1827–1852*, respectievelijk verschenen in 2007 en 2008, zijn enkele voorbeelden uit de serie onderzoeken met betrekking tot China.²³

Ook over de missie en zending in het Midden-Oosten is weinig literatuur verschenen. Het eerste historisch onderzoek richtte zich echter wel op deze regio. De vroegste

¹⁶ Robert Eric Frykenberg, *Christians and missionaries in India. Cross- cultural communication since 1500* (Londen 2003) 1-2.

¹⁷ Frykenberg, *Christians and missionaries in India*, 31-32.

¹⁸ Karel Steenbrink, *De islam bekeken door koloniale Nederlanders* (Utrecht 1991).

¹⁹ Karel Steenbrink, *Catholics in Indonesia 1808- 1900. A documented history* (Amsterdam 2004).

²⁰ Karel Steenbrink, *Dutch colonialism and Indonesian Islam. Contacts and conflicts 1596- 1950* (Amsterdam 2006) 8-9, 104. Dit is een Engelse vertaling van zijn werk uit 1991.

²¹ Maryse Kruithof, *Zaiers, zaait in Gods naam voort. Carel Poensen, het leven van een zendeling-etnoloog 1839-1919* (Rotterdam 2010) 4-5.

²² Kruithof verricht nu promotieonderzoek naar de ontwikkelingen in het discours tussen zendelingen en missionarissen en de islamitische bevolking op Java aan de hand van de egodocumenten van zes zendelingen en missionarissen. Haar onderzoek heet: *Missionary encounters with Islam and the failed conversion of Javanese Muslims (1850-1920)*.

²³ <http://www.eerdmans.com/series/shcm.htm>, 02-03-2011.

voorbeelden van wetenschappelijk onderzoek naar missie- en zendingswerk zijn *British Interests in Palestine* (1961) en *American Interests in Syria* (1966) van de Palestijnse historicus Abdul Latif Tibawi. Hoewel deze werken zich niet tot zending beperken, zijn dit twee van de weinige werken over Britse en Amerikaanse zendelingen. In *British Interests in Palestine* heeft Tibawi met behulp van Osmaanse en Britse bronnen de politieke achtergrond van zendingswerk in het Midden-Oosten en de nauwe relatie tussen zending en kolonialisme onderzocht.²⁴ In *American Interests in Syria* richt hij zich onder andere op de Amerikaanse zendingsmissies in Syrië gedurende de negentiende eeuw. Tibawi heeft in dit werk geprobeerd om geschiedenis te schrijven over de nog geen honderd mensen die in de behandelde periode deel uitmaakten van de zending. Volgens Sydney Glazer, toentertijd werkzaam bij het *Middle East Institute*,²⁵ zijn vooral de politieke kwesties tussen de zendelingen en de autoriteiten in *American Interests in Syria* uitvoerig behandeld. Het Osmaanse beleid in Syrië en omliggende landen en de Turks- Amerikaanse relaties zijn volgens Glazer in details uitgewerkt.²⁶ Glazer levert ook kritiek op de Tibawi. Eerstgenoemde stelt dat, ondanks het falen van de zendingsmissies, er wel scholen, een universiteit en een krant zijn opgericht. Hoewel hun religie niet werd overgedragen, brachten de Amerikanen volgens Glazer wel veel andere veranderingen in het gebied: 'Twentieth century Arabic history would undoubtedly have taken a far different course'.²⁷ De constatering die Glazer in 1967 maakt, raakt de kern van het onderzoek naar missie- en zendingswerk in de Levant. Verschillende studies, waaronder die van Makdisi, concluderen meer dan veertig jaar later, hetzelfde. Glazer wordt als recensent echter niet meer genoemd.²⁸

Het onderzoek van Tibawi was dus geïsoleerd. Na zijn werk volgden een lange periode geen nieuwe publicaties. Er kwamen later wel vervolgstudies over de Amerikaanse aanwezigheid in het Midden-Oosten. Zo publiceerde Michael B. Oren in 2007 zijn boek *Power, Faith and Fantasy*. Hierin wordt ingegaan op de rol van de Amerikanen in het Midden-Oosten vanaf de Amerikaanse onafhankelijkheid in 1776 tot de eerste jaren van de eenentwintigste eeuw. Oren stelt dat er naast geïsoleerde onderzoeken met betrekking tot de Amerikaanse aanwezigheid in het Midden-Oosten vooralsnog geen onderzoek is verschenen

²⁴ A. L. Tibawi, *British Interests in Palestine, 1801- 1901. A study of religious and educational enterprise* (Oxford 1961) 1-5.

²⁵ Sydney Glazer, Review: American Interests in Syria 1800- 1901. A study of educational, literary and religious work door A. L. Tibawi, *The American Historical Review*, Vol. 73, No. 1 (oktober 1967) 188.

²⁶ Glazer, Review: American Interests in Syria 1800- 1901, 187-188.

²⁷ Glazer, Review: American Interests in Syria 1800- 1901, 187-188.

²⁸ Glazer, Review: American Interests in Syria 1800- 1901, 187-188.

waarin alle militaire, politieke en culturele aspecten worden behandeld. *Power, Faith and Fantasy* moet dit gat opvullen, aldus Oren.²⁹ De Amerikaanse zending in de negentiende eeuw is een terugkomend onderwerp in zijn werk, maar politieke en militaire kwesties voeren de boventoon.

In 2008 verscheen *Artillery of Heaven*, geschreven door de historicus Ussama Makdisi. Dit boek kan geplaatst worden in de categorie van *American Interest in Syria* van Tibawi. Het gaat over de complexe crossculturele ontmoetingen tussen Amerikaanse missionarissen en de Arabisch bevolking. In zijn werk volgt hij de levens van verschillende missionarissen, maar ook bekeerlingen zoals As'ad Shidyaq. Deze maroniet bekeerde zich op vrijwillige basis tot het protestantisme. Deze keuze kwam hem duur te staan. In 1830 stierf hij, waarschijnlijk aan de gevolgen van gruwelijke martelpraktijken door zijn eigen mensen. Henry Harris Jessup verklaarde hem later tot martelaar.³⁰ Harris Jessup (1832- 1910) was een Amerikaanse Presbyteriaanse zendeling in Syrië. Hij was één van de oprichters van de Amerikaanse universiteit in Beiroet. Hij schreef onder andere het werk *Fifty- three years in Syria*.³¹ In *Artillery of Heaven* laat Makdisi zien hoe ontmoetingen tussen de Amerikaanse missionarissen en de Arabische bevolking in Libanon in de loop van de tijd andere verhoudingen kregen en hoe de missies, ondanks het falen, moderniserende en liberaliserende effecten hebben gehad. Het boek gaat in tegen het westerse denkbeeld dat sektarisme in het Midden-Oosten een essentieel aspect vormt van een mozaïek van religies en dat de komst van westerlingen op de één of andere manier heeft bijgedragen aan het seculariseringproces van een religieus verdeelde gemeenschap door in te zoomen op de verschillende vormen van religiositeit in het Osmaanse Libanon en in Noord- Amerika.³² Makdisi onderzoekt vooral de missionarissen die opereerden in Beiroet. Maronieten en druzen hebben vooral zijn aandacht. Het Syrisch kustgebergte wordt niet besproken en de nusayris blijven bij hem buiten beschouwing.

Wanneer wij ons richten op de Syrische provincie en in het bijzonder op het noordwestelijk kustgebergte, dan is er weinig historisch werk voor handen. Eén van de uitzonderingen is *The well-protected Domains* van de Turkse historicus Selim Deringil, gepubliceerd in 1998. Zijn

²⁹ Michael B. Oren, *Power, faith and fantasy. America in the Middle-East, 1776 to the present* (New York 2007) 11.

³⁰ Makdisi, *Artillery of heaven*, 133-140.

³¹ Henry Harris Jessup, *Fifty three years in Syria* (New York 1910).

³² Ellen L. Fleischman, 'Review: Artillery of heaven. American missionaries and the failed conversion of the Middle East door Ussama Makdissi', *American historical review* (april 2008) 422.

werk gaat over de periode van de Osmaanse Sultan Abdulhamid II (1876- 1909). Het Osmaanse rijk, zo stelt hij, was in vele opzichten uniek: het was de enige Europees-islamitische grootmacht en het was de enige grote bedreiging voor het Europese christendom. In de hoogtijdagen van het imperialisme, gedurende de negentiende eeuw, had het Osmaanse Rijk veel van zijn kracht verloren. Toch bleef het in vergelijking tot andere oude imperia een sterke militaire macht, zelfs sterk genoeg om 's werelds machtigste legers tegenwicht te bieden. Deringil heeft in zijn werk onderzocht hoe de Osmaanse wetgeving doordrong in het publieke leven binnen het imperium. Hij heeft vooral gebruik gemaakt van de ministeriële archieven in Istanbul.³³ De nusayris worden kort besproken. Deringil vermeldt dat de nusayris in 1889 onder de aandacht kwamen in Istanbul. Uit een document van het Ministerie van Onderwijs werd het volgende vernomen: 'Because the efforts of the Christian missionaries have not been lacking among them, it is established that seven primary schools should be established in the area in order to invite them into the fold of Islam'.³⁴

In het historiografisch debat is, hoewel in beperkte mate, literatuur aan bod gekomen over het Midden-Oosten, India en China. Grote delen van Azië blijven onbeschreven. De weinige bronnen over het Midden-Oosten en andere delen van Azië geven aan dat er veel ruimte is voor historici. Vanaf de jaren 1960 tot op heden zitten er grote gaten in het historisch debat. In 2011 heeft Yvette Talhamy, verbonden aan de Universiteit van Haifa, gepubliceerd over Amerikaanse zending onder de nusayris.³⁵ Desondanks zijn de gaten in het historische debat zo groot dat het niet uitmaakt waar de historicus inspringt. Het debat heeft momenteel nog geen duidelijke kop of staart.

Literatuur over nusayris

Wanneer er meer specifiek naar de regio wordt gekeken in het onderzoek van de zendeling naar de nusayris in het Syrisch kustgebergte, kan gezegd worden dat er zeer weinig publicaties zijn. Er is, met uitzondering van het werk van Selim Derengil, nauwelijks aandacht voor de sociale geschiedenis van de nusayris. Daarnaast is recent onderzoek eerder gericht geweest op de stedelijke geletterde bevolking en niet op de plattelandsbevolking die in

³³ Selim Derengil, *The well-protected domains. Ideology and the legitimation of the power of the Ottoman Empire 1876- 1909* (Londen 1998) 1-11.

³⁴ Derengil, *The well-protected domains*, 83.

³⁵ Yvette Talhamy, 'American protestant missionary activity among the nusayris (alawis) in Syria in the nineteenth century', *Middle Eastern Studies*, vol 47, no. 2 (maart 2011).

dit onderzoek een belangrijke rol speelt. De meeste literatuur die verschenen is over de nusayris richt zich op de religieuze aspecten. Dit is vooral contemporaine literatuur. Deze literatuur is vooral gebaseerd op esoterische teksten. Deze teksten geven slechts een beperkt inzicht in de religie van de nusayris. In de literatuur ontbreekt in hoge mate de dagelijkse praktijk van de religie. Onderstaand zal de belangrijkste literatuur over de nusayris worden behandeld.

De oudste Europese tekst over de nusayris is afkomstig van de Jean Baptiste L. J. Rousseau. Hij was de Franse consul van Aleppo van 1809 tot 1816.³⁶ Rousseau geeft een beschrijving van verschillende sektes in Syrië, waaronder de nusayris, en hij geeft geografische, historische en religieuze informatie.³⁷ Vanwege het gebrek aan literatuur baseerde Rousseau zich op orale en lokale bronnen, waardoor zijn werk nogal wat vooroordelen bevat.³⁸ Yaron Friedman publiceerde in 2010 zijn werk *The Nusayri-Alawis*. Dit boek richt zich op de religie van de nusayris. In zijn boek is een hoofdstuk gewijd aan westers onderzoek naar de nusayris. Friedman stelt dat er in de negentiende eeuw door verschillende groepen onderzoek is gedaan naar de nusayris in het Syrisch kustgebergte. Hij noemt geleerden, leden van de *Société Asiatique*, *American Oriental Society*, diplomaten die dienden onder Europeanen in het Midden-Oosten, missionarissen en zendelingen. Verder zijn er eerdere reisverslagen gevonden van mensen die door de Jabal Ansariyya trokken.³⁹ Hoewel Friedman vermeldt dat onderzoek onder andere gedaan werd door diplomaten, noemt hij het werk van Rousseau niet. Friedman stelt dat vooral Franse onderzoekers zich bezig hielden met de nusayris. Antoine Sylvestre de Sacy, de persoon waaraan Rousseau zijn tekst richtte, wijdde een hoofdstuk aan hen in zijn werk *Exposé de la region des Druzes* uit 1838, gebaseerd op het werk van de Middeleeuwse nusayri theoloog Hamza Ibn Ali. René Dussaud maakte gebruik van Sulayman al- Adhani's werk *Bakura*.⁴⁰ Ook de publicaties van Samuel Lyde worden genoemd. Volgens Friedman baseerde Lyde zijn werk op Kitab al-Mashyakha, Het Boek van de Religieuze Shaykhs, waarvan het origineel verloren is. Sylvestre de Sacy en Samuel Lyde neigden volgens Friedman ertoe Perzische en Griekse invloeden te zien in de gebruiken van de nusayris. Volgens de hypothesen van De Sacy en Lyde erfden de moslims de doctrines van twee samenlevingen, namelijk de Hellenistische Byzantijnse uit het westen

³⁶ Farhad Daftary, *The Isma'ilis and doctrines* (Cambridge 1990) 26-27.

³⁷ J.B.L.J. Rousseau, 'Memoire sur les ismaélis et les nosairis de la Syrie, adresse a M. Sylvestre de Sacy', *Cahier XLII, Annales des Voyages*, 14 (1811) 272.

³⁸ Bernard Lewis, 'The sources for the history of the Syrian Assassins' *Speculum*, vol. 27, no. 4 (oktober 1952) 477.

³⁹ De Jabal Ansariyya is het berggebied ten oosten van Latakia, het Syrisch kustgebergte.

⁴⁰ Yaron Friedman, *The Nusayri- 'Alawis. An introduction to the religion, history and identity of the leading minority in Syria*. (Boston 2010) 68- 72.

en de Sassanidische Perzische uit het oosten. Dussaud gaf er de voorkeur aan om ‘heidense’ samenlevingen te onderzoeken. Omdat er een gebrek aan informatie is over het exacte aantal bekeerden tot het christendom en de islam in de Middeleeuwen, kan de mogelijkheid tot het bestaan van zo’n ‘heidense’ samenleving in de tiende en elfde eeuw niet worden uitgesloten. Dussaud nam aan dat de sekte al bestond in de Jabal Ansariyya lang voordat de islam zijn intrede deed.

Een andere theorie aangaande de oorsprong van de nusayris en hun religie werd ontwikkeld door zendelingen en missionarissen die door Syrië reisden gedurende de negentiende eeuw. Samuel Lyde, aldus Friedman, claimde dat de nusayris een gnostisch christendom⁴¹ hadden geadopteerd.⁴² Wat betreft de publicaties die zich voornamelijk op de religieuze aspecten richten overheerst de Franse traditie. Naast De Sacy en Dussaud behoort ook Henry Lammens (1862- 1937) tot de Franse traditie. Hij publiceerde in 1900 ‘*Les Nosairis furent- ils Chretiens?*’.⁴³ Deze in België geboren Jezuiet en oriëntalist ging op zijn vijftiende naar Beiroet om vervolgens in Libanon te gaan wonen. Tot het einde van zijn leven bleef Lammens publiceren over het geloof in de Levant, maar ook over niet- religie gerelateerde onderwerpen zoals bijvoorbeeld de handel in Mekka in de eerste helft van de twintigste eeuw.⁴⁴ Lammens zag de nusayris als een verdwaalde geïsoleerde christelijke gemeenschap die door de eeuwen heen zijn oorspronkelijke geloof was verloren en in plaats daarvan het mystieke sjiisme en het lokale Syrische ‘bijgeloof’ had geadopteerd. De nusayris, zo schreef hij in ‘*Les Nosairis furent- ils Chretiens?*’, waren voorheen christenen die zich hadden bekeerd tot het extreem sjiisme. De nusayris werden tot het extreem sjiisme gerekend, omdat zij sterk afweken van zowel de Twaalver sjiitische als de soennitische traditie. Zij kregen hierdoor de naam *ghulat*, die stond voor ‘overdrijvers’ of ‘extremisten’.⁴⁵ In zijn artikel richtte hij zich tot Dussaud, die in zijn *Histoire et religion des Nosairies* de hypothese dat de nusayris van christelijke origine waren, van de hand wees.⁴⁶

In de loop van de tweede helft van de negentiende eeuw verschenen er meer publicaties over de nusayris. De Britse luitenant Frederick Walpole behoort tot één van de

⁴¹ Samuel Lyde, *The Asian mystery illustrated in the history, religion and present state of the Ansairi or Nusairis of Syria* (Londen 1860) 49-50.

⁴² Yaron Friedman, *The Nusayri- ‘Alawis*, 68- 72.

⁴³ Henry Lammens, ‘*Les Nosairis furent- ils Chretiens? A propos d’un livre recent*’, *Revue de l’Orient Chretien* (1900), 10.

⁴⁴ Henri Lammens, ‘*La Mecque a la Veille de l’ Hégire*,’ *Melanges de Universite Saint Joseph* (Beiroet 1929) 9.

⁴⁵ Dick Douwes, ‘Richtingen en stromingen’, in Henk Driessen, *In het huis van de Islam. Geografie, geschiedenis, geloofsleer, cultuur, economie, politiek* (Nijmegen 1997) 162.

⁴⁶ Matti Moosa, *Extremist Shiites. The Ghulat sects* (New York 1987) 405.

eerste westerlingen die schreven over de nusayris. Hij publiceerde zijn werk *The Ansayrii, (or Assassins)* in 1851, twee jaar eerder dan Samuel Lyde's *The Ansyreeh and Ismaeleeh*. In de inleiding vertelt Walpole dat hij tijdens zijn rondreis plaatsen had aangedaan waar nooit eerder een Europeaan was geweest.⁴⁷ Over de nusayris schreef hij het volgende: 'They are the most prevailing people from this to Tripoli; of their religion is nothing hardly known; their books they keep from prying eyes, and their faith seems a mixture of that of the surrounding people- an obscure Christianity; an impure Mahometanism.'⁴⁸

Aan het einde van de negentiende eeuw verschenen nieuwe werken die aanvullend kunnen zijn voor dit onderzoek. William Robertson Smith schreef in 1887 een serie over 'Semetic Religion'. Hierin onderzocht hij de relaties tussen de primitieve religies van semitische volkeren. De series werden in 1889 onder de titel *Lectures on the Religion of the Semites* gepubliceerd. Hoewel hij niet schrijft over de nusayris zijn de werken van Smith wel belangrijk. Zijn werk, dat zich die zich nadrukkelijk richtte op de religieuze praktijk in het Midden-Oosten, wordt namelijk beschouwd als de basis van de vergelijkende godsdienstwetenschap.⁴⁹ In dit licht is vooral Samuel Yves Curtiss van belang voor deze scriptie.

Primitive Semetic religion Today van Samuel Yves Curtiss werd in 1902 gepubliceerd. Hij had onderzoek gedaan naar de religieuze praktijk en het volksgeloof in Palestina, Libanon en Syrië. Zijn werk is van belang voor dit onderzoek, omdat de informanten die hij behandelt vooral missionarissen en bekeerlingen zijn. Volgens Dick Douwes behoort het werk mogelijk tot de meest gelezen studies op dit gebied. Curtiss plaatste zijn werk zowel in de traditie van de studie naar het Oude Testament, als ook in een nieuwe studierichting, namelijk die van vergelijkende godsdienstwetenschappen. Zijn werk is voor een groot deel beïnvloed door Robertson Smith. Curtiss heeft in zijn studie onderzocht welke religies terug waren te leiden tot wat hij het primitieve Semitisme noemde. Hij concludeerde dat vrijwel alle religies in Syrië en Palestina, met uitzondering van het protestantisme, hiertoe behoorden. Over de nusayris en druzen spreekt hij enige twijfel uit, omdat hun wortels niet in de Levant zouden liggen.⁵⁰ Over de nusayris schrijft hij in zijn werk: 'However, in general terms, we may consider them as of the ancient Canaatic race, but speaking a language then, as they speak a

⁴⁷ Frederick Walpole, *The Ansayrii, (or Assassins,) with travels in the further east in 1850- 1851 including a visit to Nineveh* (Londen 1851) VII.

⁴⁸ Frederick Walpole, *The Ansayrii*, 32- 33.

⁴⁹ Dick Douwes, 'Mapping religious practice in Syria at the turn of the 20th century', 6.

⁵⁰ Dick Douwes, 'Mapping religious practice in Syria at the turn of the 20th century', 6.

language now, of Semetic origine.⁵¹ Politieke kwesties rondom de nusayris krijgen ook zijn aandacht. Vanwege protestante zending, vertelt hij, had de Osmaanse regering besloten de nusayris te classificeren als moslims om pogingen tot bekeren tegen te gaan. Hij stelt echter dat deze classificatie niet lijkt te kloppen, wanneer het heilige boek van de nusayris wordt geraadpleegd. Op dit punt steunt hij op *The Asian Mystery* van Samuel Lyde.⁵² Curtiss verwijst en vertelt verschillende malen over de zendeling. Onder leiding van dominee James S. Stewert bezocht Curtiss christelijke gemeenschappen in nusayri dorpen. Hun reis leidde naar Bahamra, waar Lyde zijn werkzaamheden verrichtte. Van het project van Lyde waren, op één gebouw na, slechts ruïnes over. Hij vertelt dat de zendingsmissie van Lyde moeizaam verliep. Hij geeft als voorbeeld dat Lyde voor de ploeg werd gebonden door degenen die hij had willen bekeren.⁵³

In de twintigste eeuw werden er belangrijke vorderingen gemaakt in het onderzoek naar de nusayris. Deze literatuur is niet contemporain, en dus niet gekend door Balph of Lyde. De Fransman Louis Massignon publiceerde in 1939 'Esquisse d'une bibliographie Nusayrie',⁵⁴ waarin hij de literatuur over de nusayris behandelde die toen bekend was. Hij ging in op het syncretisme van de nusayri religie als gevolg van een ontwikkeling binnen het sjiïsme. De volgende stap in dit onderzoek werd geleid door de Duitse wetenschappers Rudolf Strothmann en Heinz Halm. Zij droegen bij aan de definitie van het religieuze systeem van de nusayris. Halm deed onderzoek naar het gnosticisme van de *Ghulat*. De Israëliërs Mar Bar- Asher en Arie Kofsky gingen hier later tegenin. Zij kwamen tot de conclusie dat het christendom een grote invloed heeft gehad op de doctrines van de nusayris. Daarnaast heeft volgens Bar- Asher de Iranese invloed ook een belangrijke bijdrage geleverd.⁵⁵

Bovenstaande literatuur richt zich hoofdzakelijk op de religieuze aspecten. Over de sociale geschiedenis van de nusayris is zoals eerder vermeld nauwelijks geschreven. Naast het werk van Deringil zijn er een paar publicaties verschenen. Dick Douwes publiceerde in 1993 het artikel 'Knowledge and oppression; the Nusayriyya in the late Ottoman period'. Hierin wordt ingegaan op politieke, sociale- en religieuze aspecten van de Nusayri gemeenschap. Zendingmissies krijgen ook aandacht in het onderzoek. Het werk van Douwes gaat vooral in

⁵¹ Samuel Ives Curtiss, *Primitive Semetic religion today. A record of researches, discoveries and studies in Syria, Palestine and the Sinaitic peninsula* (Londen 1902) 60- 61.

⁵² Curtiss, *Primitive Semetic religion today*, 96- 97.

⁵³ Curtiss, *Primitive Semetic religion today*, 100- 101.

⁵⁴ Louis Massignon, 'Esquisse d'une bibliographie Nusayrie', *Mélanges Dussaud* (Parijs 1939).

⁵⁵ Yaron Friedman, *The Nusayri- 'Alawis*, 68- 72.

op de positie van de nusayris in het Osmaanse bestuur en beleid. Door zich onder meer te beroepen op het werk van Samuel Lyde, worden de ervaringen van de zendeling in een historische context geplaatst. In die zin draagt het werk van Douwes bij aan het historiografisch debat. Daarnaast is het één van de meest specifieke secundaire bronnen wat betreft de nusayri gemeenschap waarover weinig is gepubliceerd.⁵⁶

In 2004 publiceerde Stefan H. Winter ‘The nusayris before the tanzimat’, waarin hij onder andere ingaat op het werk van Deringil. Hij stelt dat er al voor de *Tanzimat* sprake was van veranderingen binnen het bestuur van het Osmaanse Rijk: ‘The Ottoman social thought that resulted in the tanzimat was the culmination of a long administrative and bureaucratic experience in socially heterogeneous provinces such as Sidon and Tripoli’.⁵⁷ In zijn werk onderzoekt hij hoe provinciale Osmaanse bestuurders de Sublime Porte in Istanbul informeerden over de nusayri gemeenschap. Hij stelt dat Osmaanse bestuurders al voor de *Tanzimat* op verschillende terreinen met de nusayris in aanraking kwamen. Zij werden omschreven als bandieten en samenzweerdere, maar ook als loyale burgers en bondgenoten. Het kwam zelfs voor dat nusayris politieke functies bekleedden in de eerste helft van de negentiende eeuw.⁵⁸

Het meest recente onderzoek is zoals eerder behandeld afkomstig van Yvette Talhamy. Zij publiceerde in 2011 twee artikelen over de nusayris in de negentiende eeuw. De eerste, ‘American protestant missionary activity among the nusayris’, sluit nauw aan bij het bij deze thesis. In haar onderzoek blijft ze echter aan het oppervlak. De zendingssmissie van Samuel Lyde krijgt minimale aandacht en James Mckinnis Balp wordt niet genoemd.⁵⁹ Haar tweede artikel ‘Conscription among the nusayris’ gaat in op de gevolgen van de invoering van de dienstplicht onder de nusayris.⁶⁰

Bronnenkritiek: egodocumenten

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van primaire bronnen van de zendelingen Samuel Lyde en James McKinnis Balp. Beide bronnen kunnen worden omschreven als dagboek of

⁵⁶ Dick Douwes, ‘Knowledge and oppression; the Nusariyya in the late Ottoman period’, *La Shi’a nell’impero Ottomano* (Rome 1993). 158-159.

⁵⁷ Stefan H. Winter, ‘The nusayris before the tanzimat in the eyes of Ottoman provincial administrators, 1804-1834’ in Thomas Phillip, Christoph Schumann, *From the Syrian land to the states of Syria and Lebanon* (Beiroet 2004) 112.

⁵⁸ Winter, ‘The nusayris before the tanzimat in the eyes of Ottoman provincial administrators, 97-110.

⁵⁹ Talhamy, ‘American protestant missionary activity among the nusayris (alawis) in Syria in the nineteenth century’.

⁶⁰ Yvette Talhamy, ‘Conscription among the nusayris (‘alawis) in the nineteenth century’, *British Journal of Middle Eastern Studies*, vol. 38, no.1 (april 2011).

reisverslag. Door historici worden dit soort type bronnen ook wel aangeduid als egodocument. Deze term is uitgevonden door Jacques Presser en geldt als verzamelnaam voor autobiografieën, dagboeken en persoonlijke brieven. Hij definieerde egodocumenten als ‘die historische bronnen, waarin de gebruiker zich gesteld ziet tegenover een “ik” of een enkele keer een “hij” als schrijvend en beschrijvend subject voortdurend in de tekst aanwezig’.⁶¹ De belangstelling in egodocumenten is de afgelopen jaren sterk toegenomen door de veranderende oriëntatie van historici. Teksten worden niet langer gezien als feitelijke bronnen waarin maar één enkele waarheid verscholen ligt. Een tekst kan op verschillende manieren worden geïnterpreteerd. Daarnaast kan een tekst onbedoelde betekenissen bevatten en naast het onthullen van informatie kan een tekst deze juist ook verhullen.⁶² Het egodocument is tevens een belangrijkere bron geworden, omdat onderzoek van onder andere de Italiaanse cultuurhistoricus Carlo Ginzburg heeft uitgewezen dat één getuigenis meer zeggingskracht kan hebben dan een onderzoeksresultaten op basis van vele onderzoeksresultaten.⁶³ Historisch onderzoek naar egodocumenten richt zich in het algemeen noodgedwongen op geschreven teksten. Zoals de term al aangeeft, gaat het om gedocumenteerde ervaringen van mensen, die min of meer hun recente belevenissen op papier hebben gezet.⁶⁴

De historicus Rudolf Dekker heeft zich onder andere beziggehouden met reisverslagen van Nederlandse reizigers van de zestiende tot de negentiende eeuw. Volgens hem geven deze bronnen belangrijke informatie over de Nederlandse geschiedenis en van de bezochte landen.⁶⁵ De vragen die hij stelt bij zijn onderzoek waren onder andere: wie schreven de documenten? Hoe werden de documenten geschreven? Wat waren de reisbestemmingen en de redenen voor bezoek? Wat voor veranderingen kwamen er voor tijdens de reis en hoe is dit terug te zien in de schrijfstijl?⁶⁶ Een aantal deelvragen in dit onderzoek naar Samuel Lyde en James McKinnis Balph komt sterk overeen met de vragen van Rudolf Dekker. In dit onderzoek wordt namelijk ook gekeken naar de motivatie en de strategie van de zendelingen.

⁶¹ Jacques Presser, ‘Memoires als geschiedbron’ in: *Winkler Prins Encyclopedie VIII* (Amsterdam 1958), herdruk: Id., *Uit het werk van J. Presser* (Amsterdam 1969) 277-282.

⁶² Arianne Baggerman, Rudolf Dekker, ‘De gevaarlijkste van alle bronnen’. Egodocumenten: nieuwe wegen en perspectieven’, *Tijdschrift voor sociale en economische geschiedenis* 1 (2004) Nr. 4, 3-22.

⁶³ Carlo Ginzburg, ‘Just one witness’, in: S Friedlander (ed.), *Probing the limits of representation: Nazism and de final soutien* (Cambridge, Mass. 1992).

⁶⁴ Arianne Baggerman, Rudolf Dekker, *Egodocumenten: nieuwe wegen en benaderingen* (Amsterdam 2005) 66.

⁶⁵ Rudolf Dekker, ‘Dutch travel journals from the sixteenth to the early nineteenth centuries’, in *Lias. Sources and documents relating to the early modern history of ideas* 22 (1995) 227-300.

⁶⁶ Rudolf Dekker, ‘Jacques Presser’s heritage: egodocuments in the study of history’, in *Memoria y civilization* 5 (2002), 13-37.

De publicaties van Lyde en Balph kunnen geplaatst worden in de categorie reisverslagen en memoires. Er moet echter wel een kanttkening bij worden geplaatst: in het onderzoek van Dekker werden er bepaalde criteria gesteld waaraan de dagboeken moesten voldoen. De auteurs moesten hebben geschreven hebben over hun eigen ervaringen. Onpersoonlijke reisverslagen vielen sowieso af. Daarnaast waren de dagboeken niet gepubliceerd.⁶⁷ De werken van Lyde en Balph zouden voor het onderzoek van Dekker niet als egodocumenten worden beschouwd. Ten eerste zijn het publicaties en ten tweede zijn het over het algemeen onpersoonlijke verslagen. Echter, in het werk van Balph komen ook persoonlijke passages voor, waardoor delen toch zeker als egodocument kunnen beschouwd.

Eerder is in het historiografisch debat aangegeven dat er nauwelijks historisch onderzoek is gedaan naar zendelingen en missionarissen in Azië en in het Midden Oosten. Hiermee zijn veel, mogelijk informatieve, egodocumenten vooralsnog onbestudeerd gebleven. Reisverslagen kunnen nuttig zijn voor historisch onderzoek. Neem als voorbeeld de reisverslagen van de oriëntalist Johann Ludwig Burckhardt (1784- 1817). Deze Zwitser reisde aan het begin van de negentiende eeuw naar het Midden- Oosten en schreef zijn ervaringen op. Zijn werken *Travels in Nubia* (1819), *Travels in Syria and the Holy Land* (1822) en *Travels in Arabia* (1929) schonk hij aan de universiteit van Cambridge. De bronnen werden wereldberoemd en waren bruikbaar voor verder historisch onderzoek naar de bezochte gebieden.⁶⁸

⁶⁷ Dekker, 'Dutch travel journals from the sixteenth to the early nineteenth centuries', 227.

⁶⁸ <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/84956/Johann-Ludwig-Burckhardt> (15-07-2011).

2. De historische context van de zendingsmissies

‘Take up the White Man's burden. Send forth the best ye breed. Go bind your sons to exile to serve your captives' need; to wait in heavy harness, on fluttered folk and wild. Your new-caught, sullen peoples, half- devil and half- child’.⁶⁹ Dit is de eerste strofe van het gedicht *The White Man's Burden*, dat Rudyard Kipling schreef in 1899. Het gedicht was opgedragen aan de bevolking van de Verenigde Staten die na de Spaans- Amerikaanse Oorlog (1898) de Filippijnen had gekoloniseerd. Kipling vond dat de Verenigde Staten een voorbeeld moesten nemen aan Brits- Indië, waar het brengen van beschaving hoog in het vaandel stond. Het gedicht werd wereldberoemd en diende als legitimatie voor het Westen om andere delen van de wereld te koloniseren en te ‘beschaven’. Voor de publicatie van dit gedicht was dit beschavingsproces al in volle gang. Grote delen van de wereld waren al in handen van westerse mogendheden. Grote delen van India vielen na *The Great Mutiny*, in 1857, al officieel onder de Britse Kroon. Religie speelde in veel gevallen een belangrijke rol bij het kolonisatieproces. In veel delen van het Afrikaanse continent leverde missiewerk informatie op over geografisch-, politiek- en militair gebied. Deze kennis maakte het voor de westerse machten makkelijker om een gebied te veroveren. Een klassiek voorbeeld waarbij deze strategie is toegepast, is de Britse annexatie van Buganda in 1893. Voorafgaand waren zendelingen vanaf 1877 actief geweest in het gebied. Zij zorgden ervoor dat christelijke gemeenschappen zowel op sociaal, als politiek gebied dominant werden. Hun missie wordt ook wel gezien als één van de meest succesvolle in de geschiedenis van het christendom in Afrika. In dit voorbeeld wordt ook wel gesproken over ‘the flag follows the cross’.⁷⁰ Zendingswerk werd wereldwijd gedaan, maar had niet overal dezelfde uitwerking. Op het Afrikaanse continent was vaak sprake van succes. In veel gebieden werden inheemse groepen bekeerd tot het christendom.

In grote delen van Azië en het Midden- Oosten had het missie- en zendingswerk minder succes. Ussama Makdisi spreekt zelfs van een gefaalde missie in het Midden-Oosten. In *Artillery of Heaven* schrijft hij over de Amerikaanse zendelingen: ‘Shaped by their ambivalent embrace of certain white triumph over the Indians in North America, they responded to the

⁶⁹ Kipling, *The writings in prose and verse of Rudyard Kipling*, 78.

⁷⁰ Philip D. Curtin, *The World and the West. The European challenge and the overseas response in the age of empire* (Cambridge 2000) 125.

difficult realities of a new Ottoman frontier they had opened but could not dominate'.⁷¹ Voor een deel was dit te wijten aan de grote invloed van de islamitische wetgeving in het gebied. Missiewerkers konden zich moeilijk richten op moslims, omdat het volgens de islamitische wet verboden was om hen te bekeren. Om toch toegang te krijgen tot de moslimpopulatie, gingen missiewerkers zich uiteindelijk richten op niet-religieuze activiteiten, zoals onderwijs⁷² en gezondheidszorg. Hiermee leverden zij diensten die de Osmaanse autoriteiten nog niet hadden geboden. Dit onderzoek richt zich op het Osmaanse Syrië en zoomt vooral in op het kustgebergte in het noordwesten, het gebied ten noorden van - het huidige - Libanon. In het Osmaanse Syrië richtten de missionarissen zich op oude christelijke gemeenschappen, zoals de Grieks- en Syrisch-orthodoxen. Hierdoor werd het speelveld van de zendelingen verkleind en moesten zij op zoek naar nieuwe potentiële bekeerlingen. Halverwege de negentiende eeuw werd door de Britse zending Samuel Lyde het eerste langdurige contact gelegd met de nusayris, een heterodox islamitische minderheid, in het Syrisch kustgebergte. Daarvoor bestond het contact tussen westerlingen, waaronder ook zendelingen, en nusayris uit incidentele ontmoetingen.⁷³

Britse en Amerikaanse aanwezigheid in het Midden-Oosten

Voordat Samuel Lyde zich vestigde in het Osmaanse Syrië waren er al langer Britse en Amerikaanse zendelingen actief in het Midden-Oosten. De interesse ging vooral uit naar Palestina. Voorafgaand aan de zendingmissies waren er vooral commerciële en politieke belangen. Al in de zestiende eeuw dreven de Britten handel met de Osmanen. In deze periode werden er in Beiroet en andere kuststeden in de Levant Britse consuls aangesteld.⁷⁴ Hoewel dit onderzoek zich richt op de negentiende eeuw zijn deze handelscontacten van belang. Grote delen van het Osmaanse Rijk waren al eeuwen lang verkend door de Britten.

In 1798 werden Egypte en Palestina door de legers van Napoleon bezet. Omdat de Osmanen niet zonder hulp in staat waren de Fransen te verdrijven, deden zij een beroep op de Britten om de Fransen te verslaan. In 1799 sloten de Osmanen en de Britten een alliantie. De alliantie had voor de Britten mede als doel de handelsrelaties met het Osmaanse Rijk te verbeteren. De Britten wilden namelijk de handelsroutes door de Middellandse Zee, Rode en

⁷¹ Makdisi, *Artillery of Heaven*, 5.

⁷² Marwa Elshakry, 'The gospel of science and the American Evangelism in Late Ottoman Beirut', *Past and present* 196/1 (2007), 182.

⁷³ Winter, 'The nusayris before the tanzimat in the eyes of Ottoman provincial administrators', 99.

⁷⁴ John Dickie, *The British consul: heir to a great tradition* (New York 2008) 61.

Arabische zee beschermen. Snel na de vorming van de alliantie werden de Fransen teruggedrongen. In 1800 werd ook het door de Fransen bezette Malta veroverd door de Britten. De Britse zendingsmissies waren gebaat bij de alliantie: ‘...an opportunity for the missionary to follow the footsteps of the soldier’.⁷⁵ Meer Britse invloed in de Sublieme Porte⁷⁶ maakte het Osmaanse Rijk toegankelijker voor zendingsmissies en Malta kon als tussenstation dienen voor de zendingsmissies naar het Midden-Oosten.⁷⁷

De grootste Britse zendingsmissies die zich aan het begin van de achttiende eeuw richtten op het Midden-Oosten, en dan vooral op Jeruzalem, waren de Church Missionary Society (CMS) en de London Jews Society (LJS), respectievelijk opgericht in 1799 en 1809. De LJS maakte in 1812 de eerste plannen om zendelingen naar het Midden-Oosten te sturen om joden te bekeren. Nadat de organisatie in 1815 onder het gezag van de Church of England kwam te staan, gingen vanaf 1820 de eerste zendelingen naar het Midden-Oosten. Het ging hier vooral om oriënterende bezoeken. In 1823 werd de eerste zendingsmissie naar Syrië en Palestina opgezet. Deze zendingsmissie werd geleid door Lewis Way en William Lewis. De zendingsmissie faalde door verschillende redenen. Way moest wegens zijn slechte gezondheid terug naar Groot-Brittannië en Lewis bezocht slechts een paar steden om vervolgens ook huiswaarts te keren. De Britse zendelingen ervoeren dat er onder de lokale bevolking veel onrust bestond over hun komst. Vooral leden van de katholieke kerk protesteerden. Door hen werd gesteld dat de zendelingen Bijbels verspreidden waar onjuistheden in stonden.⁷⁸ Ondanks de protesten werden er in de komende jaren opnieuw zendelingen van de LJS gestuurd. In 1825 vestigden de eerste zendeling zich in Jeruzalem.

De CMS had bij oprichting minder steun dan de LJS. Wel werden zendingsmissies in een vroeger stadium opgezet. De eerste overzeese missie van de CMS was in 1804 naar Sierra Leone en verspreidde zich naar andere landen in Afrika. In Azië was de CMS onder andere actief in India.⁷⁹ Het Midden-Oosten kreeg pas later aandacht. In 1816 ging William Howeth als eerste CMS zendeling naar Malta om zich op het Middellandse Zeegebied te storten. Hij reisde in 1823 en 1824 door Syrië en Palestina. De eerste CMS zendingsmissies naar het Midden-Oosten werden echter opgezet in Egypte (1826) en Anatolië (1930).⁸⁰

⁷⁵ Tibawi, *British interest in Palestine 1800- 1901* , 20.

⁷⁶ Aanduiding voor de regering van het Osmaanse Rijk.

⁷⁷ Adair Crawford, *Journal of a deputation sent to the East by the committee of the Malta Protestant College, in 1849: containing an account of the present state of the Oriental nations, including their religion, learning, education, customs, and occupations* (Londen 1855) XIII.

⁷⁸ Tibawi, *British interest in Palestine 1800- 1901*, 7-9, 11..

⁷⁹ <http://www.cms-uk.org/whoware/history/tabid/181/language/en-gb/default.aspx>, 15-07-2011.

⁸⁰ Tibawi, *British interest in Palestine 1800- 1901*, 17-27.

In de jaren twintig van de negentiende eeuw hadden de zendingsactiviteiten van beide organisaties echter weinig voeten in de aarde. In deze periode brak de Griekse Onafhankelijkheidsoorlog uit. De Britten gingen zich in 1827 met de oorlog bemoeien en in 1830 werd Griekenland onafhankelijk verklaard. In 1831 viel Mohammed Ali, de gouverneur van Egypte, Palestina en Syrië binnen. Onder het nieuwe regime van Mohammed Ali kregen de Britse zendelingen meer vrijheid. Ter bevordering van de zendingsmissie wilde de LJS dat er een Britse consul in Jeruzalem werd aangesteld. Om meer invloed in het Midden-Oosten te krijgen achtte de CMS het noodzakelijk om een Anglicaans bisdom te stichten in Jeruzalem. Mohammed Ali hield beide plannen echter tegen.⁸¹ In 1841 werden de Egyptenaren met steun van Europese mogendheden teruggedrongen. Palestina en Syrië kwamen zo weer onder controle van de Osmanen.⁸²

De wensen van beide organisaties gingen in vervulling. In 1839, nog voordat de Egyptenaren waren verdreven, werd William Young als eerste Britse consul van Jeruzalem aangesteld.⁸³ In 1841 werd het Anglicaans bisdom gesticht. De Britten kregen hierbij hulp van de koning van Pruisen, Friedrich Wilhelm IV. Het doel van het bisdom was het vormen van een verenigde kerk om de Anglicaanse en Duitse zendingsmissies naar Israël te bevorderen en om christenen en Duitse gemeenschappen in de regio te beschermen. Door het bondgenootschap tussen Pruisen en Groot-Brittannië moest de bisschop afwisselend luthers of anglicaans zijn.⁸⁴ De eerste bisschop, Michael Solomon Alexander (1841- 1846) was lid van de LJS. Zijn opvolger, Samuel Gobat (1846-1879) was lid van de CMS.⁸⁵

De eerste Amerikaanse zendelingen arriveerden in 1818 in het Midden-Oosten. De zendingsmissies werden gesponsord door de American Board of Commissioners for Foreign Missions (ABCFM). De Amerikaanse zendelingen startten met de Palestine Mission en een paar jaar later met de Syrian Mission. Het doel van de Syrian Mission was het bekeren van zowel christenen als moslims. De zendingsmissie mislukte onder beide groepen. Ten eerste was de Amerikaanse zending, evenals de Britse zendelingen hierboven, een doorn in het oog van de lokale christelijke leiders. De leiders betichtten de zendelingen ervan dat het prediken van het protestantisme enkel het doel had om lokale christenen te los te weken van hun eigen

⁸¹ Tibawi, *British interest in Palestine 1800- 1901*, 5-16.

⁸² Talhamy, 'American protestant missionary activity among the Nusayris (Alawis) in Syria in the nineteenth century', 219.

⁸³ Tibawi, *British interest in Palestine 1800- 1901*, 32.

⁸⁴ James Aagerson, Arland Jacobson, *The future of Lutheranism in a global context* (Minneapolis 2008) 99-100.

⁸⁵ Tibawi, *British interest in Palestine 1800- 1901*, 52, 86.

kerken. Ten tweede was het bekeren van moslims in het Osmaanse Rijk verboden. Zodoende waren de zendelingen genoodzaakt om te zoeken naar alternatieven.⁸⁶ Men legde zich in toenemende mate toe op onderwijs. In het Osmaanse Rijk was namelijk nog geen publiek onderwijssysteem. De eerste zendingsschool werd halverwege de jaren twintig van de negentiende eeuw geopend in Beiroet.⁸⁷ De Amerikaanse zendelingen hadden in de jaren twintig geen Consulaire vertegenwoordiging in het Osmaanse Rijk. Zij waren daarom sterk afhankelijk van de Britse consuls in het gebied. Ondanks het feit dat de Amerikanen in de jaren dertig een consulaat hadden in Beiroet bleven de Britse diplomaten een belangrijke rol spelen voor de Amerikaanse zendelingen. De Amerikaanse zending Henry Harris Jessup (1832- 1910) vermeldt in zijn werk *Fifty three years in Syria*: ‘England stood forth as the great protector of protestantism and religious liberty. The word of a British consul made Pashas⁸⁸ tremble, and the persecuted looked to England for relief’.⁸⁹ In 1925 hadden de Amerikanen zendingscentra in Beiroet en op Malta. Pogingen om een centrum in Jeruzalem op te bouwen mislukten, vanwege protesten van lokale christelijke gemeenschappen.⁹⁰

De Griekse Onafhankelijkheidsoorlog betekende een terugslag voor de Amerikaanse zendelingen. Voor hun eigen veiligheid trokken de Amerikaanse zendelingen zich terug naar hun zendingspost op Malta en werden de zendingsscholen gesloten. Onder het bewind van Mohammed Ali kregen ook de Amerikaanse zendelingen meer vrijheid.⁹¹ De grootste reden hiervoor was dat Mohammed Ali de dienstplicht instelde voor moslims. Hoewel veel moslims vluchtten naar de steppes of naar Anatolië, koos een kleine groep ervoor zich te laten bekeren tot het christendom. De bekeerde moslims werden door de Egyptische autoriteiten echter niet erkend als christenen, en moesten alsnog dienen in het leger.⁹²

De nusayris waren in deze periode een onbekende religieuze minderheid voor de Europese mogendheden. In de inleiding kwam naar voren dat slechts weinig Europeanen die Syrië hadden bezocht over de nusayris hadden geschreven. Halverwege de negentiende eeuw nam

⁸⁶ A.L. Tibawi, *American Interests in Syria 1800- 1901. A study of educational, literary and religious work* (Aberdeen 1966) 24.

⁸⁷ Yvette Talhamy, ‘American protestant missionary activity among the Nusayris (Alawis) in Syria in the nineteenth century’, 215- 218.

⁸⁸ Osmaanse leiders

⁸⁹ Harris Jessup, *Fifty three years in Syria*, 157, 164.

⁹⁰ Tibawi, *American interests in Syria*, 29.

⁹¹ Talhamy, ‘American protestant missionary activity among the Nusayris (Alawis) in Syria in the nineteenth century’, 218.

⁹² Talhamy, ‘American protestant missionary activity among the Nusayris (Alawis) in Syria in the nineteenth century’, 218.

de aandacht voor de nusayris lichtelijk toe. In 1843 gingen de Amerikaanse zendelingen zich richten op Libanon en het noorden van Syrië, omdat zij in Jeruzalem en Palestina weinig mogelijkheden zagen. Door de hervormingen binnen het Osmaanse Rijk, de *Tanzimat*, kregen de Amerikaanse zendelingen meer ruimte om het protestantisme te promoten. In 1850 kregen de protestanten, met hulp van de Britse ambassade, een aparte *millet* status.⁹³ In de jaren 1850 werd vrijheid er vanuit de Osmaanse regering gestreefd naar vrijheid van religie. Sultan Abdülmecid sprak in 1854 de woorden: ‘There should be no interference in their [the protestant] religious principles or worldly affairs on the part of any other denominations; but they should be safe in continuing steadfast in their faith, and nothing should occur to them in the shape of molestation or trouble whatever’.⁹⁴

De periode die hierop volgt wordt behandeld door James McKinnis Balph in zijn *Fifty years of mission work in Syria*. Hij richtte zich niet op het bekeren van moslims en christenen, maar specifiek op de nusayris. De eerste berichten over de nusayris en Amerikaanse zendelingen verschenen echter al eerder. De zending Isaac Bird (1793-1876) die van 1823 tot 1836 in Syrië gestationeerd was schreef begin jaren dertig naar de ABCFM.: ‘The Ansairis...said by some to be a race of Druzes, but more ignorant and erratic than them, have been furnished by us with a few copies of the word of life, as the agent assured us, they had begun to read with great satisfaction. Missionary stations at Tripoli or Latikeya [Latakia] seem desirable, not merely for the benefit of Christians, but in special reference to this half pagan nation’.⁹⁵ In de jaren dertig en veertig van de negentiende eeuw volgden er verschillende verzoeken voor een zendingsmissie naar de nusayris, maar de ABCFM gaf geen toestemming, omdat de focus volgens hen in eerste instantie moest liggen op de lokale christenen in het gebied. Andere religieuze groepen kwamen op de tweede plaats. Zodoende richtten de Amerikaanse zendelingen zich pas eind jaren vijftig op de nusayris door middel van onderwijs, nadat er in Syrië een netwerk van scholen was opgezet voor de lokale christenen.⁹⁶ Hoewel de Amerikaanse zendelingen al langer hun ogen hadden gericht op de

⁹³ Een *millet* is een religieuze gemeenschap in het Osmaanse Rijk. Tot in de negentiende eeuw bestond er een hiërarchisch systeem van religieuze gemeenschappen in het Osmaanse Rijk. De vier belangrijkste *millets* waren de moslim, de Grieks-orthodoxe, de joodse en de Armeense *millet*. De moslim *millet* werd ook wel de dominante *millet* genoemd. Voor meer informatie zie Bruce Masters, *Christians and jews in the Ottoman Arab world. The roots of sectarianism* (Cambridge 2001), 61.

⁹⁴ Talhamy, ‘American protestant missionary activity among the Nusayris (Alawis) in Syria in the nineteenth century’, 219.

⁹⁵ K. Saliba, Y. Khoury, ‘The Missionary Herald: reports from Ottoman Syria 1819-1870’, *Royal Institute for inter-faith studies*, 1995, volume 2, 292.

⁹⁶ Talhamy, ‘American protestant missionary activity among the Nusayris (Alawis) in Syria in the nineteenth century’, 221-222.

nusayris, waren zij niet de eerste groep zendelingen die uiteindelijk stappen ondernam. Samuel Lyde, een Brit, opende de eerste school voor de nusayris. De Amerikanen namen zijn werk uiteindelijk over. Zij begonnen hun zendingsmissie naar de nusayris in 1857. De Amerikaanse zendelingen kregen toestemming van de Osmaanse autoriteiten om scholen te openen. In de komende jaren werden in het Osmaanse Rijk veel protestantse scholen geopend, waaronder bij de nusayris.. Hiermee kregen de zendelingen ook meer invloed in het gebied. De Osmaanse autoriteiten keken met argusogen naar deze ontwikkelingen. Het Osmaanse Rijk was financieel en politiek gezien niet bij machte om deze ontwikkelingen tegen te gaan. Groot-Brittannië en Frankrijk waren daarbij machtige spelers die druk uitoefenden op de Osmanen.⁹⁷

In het Syrisch kustgebergte, waar Samuel Lyde en later James Balph werkzaam waren, heerste sektarische onrust, vooral in het gebied dat onder het gezag viel van de gouverneur van Latakia. Banditisme was een probleem in deze regio. De nusayris, die voornamelijk in de bergen woonden, werden door de inwoners van Latakia verantwoordelijk gehouden voor het banditisme. Al ver voor de komst van Lyde was het onrustig in het gebied. Tijdens een reis door de Levant in 1812 schreef Burckhardt dat nusayris soennitsche dorpen plunderden: ‘Those villagers [soennieten] hold the Anzeyrys in comtempt for their religion, and fear them, because they often descend from the mountains in the night, cross the Aaszy, and steal, or carry off by force, the cattle of the valley’.⁹⁸ In de aangrenzende vlaktes en kuststadjes werden zij vaak gezien als bandieten die de wegen ’s nachts onveilig maakten. De autoriteiten kwamen regelmatig met hen in conflict, omdat zij geregeld weigerden belasting af te dragen. Deze vijandige houding is voor een belangrijk deel te verklaren door de armoede binnen de nusayri gemeenschap en de slechte behandeling van het bergvolk door de autoriteiten.⁹⁹ Banditisme is in dit geval vooral te begrijpen als een ‘economische activiteit’ gericht op het verkrijgen van inkomsten en niet als politiek gemotiveerd.

De nusayri gemeenschap was opgedeeld in een aantal religieuze stromingen, waarvan de Shamaliyya, de Kalaziyya en de Haydariyya de bekendste waren. In de negentiende eeuw woonde het grootste gedeelte van de Shamalis in de regio tussen Qardaha en Antakia. De Kalazis domineerden het midden en het zuiden van de bergen. De Hadayris waren ondermeer

⁹⁷ Talhamy, ‘American protestant missionary activity among the Nusayris (Alawis) in Syria in the nineteenth century’, 222-224.

⁹⁸ John Lewis Burckhardt, *Travels in Syria and Palestine* (Londen 1822) 141.

⁹⁹ Dick Douwes, ‘Het geweld, de stad en de bergen. Tegenstellingen in noordwest Syrië in de periode 1840- 1880’, 48.

te vinden in het laagland van Latakia.¹⁰⁰ De meeste nusayris behoorden ook tot een bepaalde clan of *ashira* (meervoud *asha 'ir*) waarvan de grootsten de Kalbiyya, Matawira, Khayyatin en Haddadin waren. Deze grotere verbanden waren verdeeld in kleinere – en hechtere – clans. Zo telde de Kalbiyya, naast de dominante Kalbiyya clan, de Qarahila, Nawasira, Darawisa en een aantal kleinere clans. Veel *'asha 'ir* waren verwant aan elkaar door een gedeelde stamvader, ook wel een *djadd* genoemd. De namen van verschillende groepen verwijzen veelal naar plaatsnamen of andere geografische aanduidingen. In de periode dat Lyde het kustgebergte bezocht waren de bekendste *'asha 'ir* de Matawira en de Kalbiyya. De Matawira domineerden de belangrijke en redelijk goed geïntegreerde districten Misyaf en Safita. De Kalbiyya woonden in de omgeving van Qardaha en 'Ayn Kurum en hadden een slechte reputatie om hun opstandige houding. De Haddadin en de Khayyatin woonden respectievelijk in het zuidwesten en het zuidoosten van het kustgebergte.¹⁰¹

Verwantschap speelde een belangrijke rol bij de nusayris. Vetes tussen clans kwamen regelmatig voor. Deze conflicten kunnen worden vergeleken met de Siciliaanse en Zuid-Italiaanse vendetta. In de negentiende eeuw vermoedden Europese observanten, zoals Lyde, dat de vijandschap vooral bestond tussen de Shamaliyya en de Kalaziyya. Vijandigheden waren echter zelden van religieuze of sektarische aard. De meeste conflicten bestonden binnen of tussen clans en hadden vaak te maken met controle over de schaarse landbouwgrond en boomgaarden en met conflicten over familie zaken. Deze conflicten konden zich ontwikkelen tot vetes die verschillende generaties konden duren. Clans die tot dezelfde religieuze groep behoorden konden geregeld met elkaar in conflict raken. Een voorbeeld hiervan is de langdurige vete tussen de Kalbiyya en de Bani' Ali. Beiden behoorden tot de Kalaziyya, maar de Bani' Ali steunden geregeld de Shamali Mahaliba clan in hun conflicten met de Kalbiyya.¹⁰² De conflicten in het gebied waren niet enkel toe te schrijven aan de onderlinge relaties tussen de nusayris. Osmaanse leger troepen gingen van tijd tot tijd de bergen in met het doel belasting te innen en later te rekruteren voor het leger. Door de ruigheid van het gebied waren veel nusayri dorpen moeilijk bereikbaar. Sommige clans in moeilijk toegankelijke delen van het gebergte, zoals de Nawasira, opereerden als rovers.. Hun hooggelegen dorpen bood hen de mogelijkheid om gestolen waar te verstoppen en uit het zicht van de autoriteiten te houden. De vier grotere *'asha 'ir* bestonden uit een verscheidenheid aan clans met eigen leiders. Deze leiders werden *muqaddimin* genoemd. Het

¹⁰⁰ Samuel Lyde, *The Ansayreeh and Ismaeleeh. A visit to the secret sects of Northern Syria* (Londen 1953) 158.

¹⁰¹ Douwes, 'Het geweld, de stad en de bergen, 49-51.

¹⁰² Douwes, 'Knowledge and oppression', 159.

berggebied was verdeeld in twintig districten. De meeste districten waren in handen van de *muqaddimin*. De *muqaddimin* hadden het recht om in het district belasting te innen. De winst van de belastinginning was gelegen in het feit dat er meer geld geïnd werd dan dat er werd afgedragen. Voor het pachtrecht betaalden zij veelal vooraf een bedrag aan de Osmaanse autoriteiten. Geregeld droegen zij echter niets of te weinig af of waren zij niet in staat om voldoende belasting te innen, omdat zij geen volledige controle hadden over de inwoners van het district. De Osmaanse autoriteiten probeerden van tegenwerkende *muqaddimin* af te komen door anderen aan te stellen als belastinginner. Het nadeel hiervan was echter dat de gepasseerde *muqaddimin*, die nog altijd de meeste macht hadden in de districten, in opstand konden komen. Dit kon ertoe leiden dat de provinciale schatkist niet meer werd aangevuld. De *muqaddimin* regeerden de districten met harde hand en waren vaak corrupt. In de volksmond werden zij ook wel *shaykh al-zulm* genoemd, oftewel tirans. Het gebruik van geweld was een vast onderdeel binnen het provinciale en lokale bestuur in de regio.¹⁰³

De districten die niet in handen waren van de *muqaddimin* werden beheerd door lokale soennitische- en isma'ili heren.¹⁰⁴ De aanwezigheid van soennitische heren in de bergen was veelal het gevolg van migratie van Koerdische en Turkmeense clans in de Mamlukse en vroeg- Osmaanse periode. Koerdische en Turkmeense clans werden in opdracht van de Osmaanse autoriteiten op strategische plekken geplaatst om belangrijke routes te beschermen en om de nusayri populatie onder controle te houden. In de meeste gevallen waren zij gedwongen door de Osmanen om zich daar te vestigen. Hoewel de Koerden een kleine minderheid vormden werden zij door de Osmaanse autoriteiten aangewezen als belastinginners in enkele districten. Dit bracht risico's met zich mee, omdat de nusayris regelmatig weigerden belasting aan hen af te dragen. De Koerden kregen waar mogelijk hulp van de autoriteiten en werkten nauw met elkaar samen om zich te wapenen tegen de opstandige nusayris in de omgeving. De isma'li districten werden ook regelmatig getroffen door geweld. Ook zij kregen steun van de Osmaanse autoriteiten, maar die steun was vooral in

¹⁰³ Douwes, 'Knowledge and oppression', 153.

¹⁰⁴ De isma'ili religie is een stroming binnen het sjiïsme. Van de tiende tot de dertiende eeuw heersten de isma'ilis over grote delen in het Noord-Afrika en het Midden-Oosten, inclusief Syrië. Het kalifaat van de isma'ilis werd aan het einde van de dertiende eeuw veroverd door sultan Baybars. Hierna spelen de isma'ilis geen grote rol in de Syrische geschiedenis. Aan het begin van de negentiende eeuw waren er slechts een paar duizend isma'ilis, waarvan de meeste woonden in en rond het Syrisch kustgebergte. Hun dorpen waren gebouwd rond middeleeuwse isma'ili vestingen. De grootste waren Qadmus en Misyaf. De nusayris vormden de overgrote meerderheid in hun woongebied. Voor meer informatie zie Dick Douwes, Norman N. Lewis 'The trials of Syrian Ismailis in the first decade of the 20th century', *International journal of Middle East studies* vol. 21, no. 2 (mei 1989) 215-216.

de eerste helft van de negentiende eeuw vaak onvoldoende. De isma'ilis verloren in die periode veel terrein.¹⁰⁵

De Osmanen hadden grote moeite om het kustgebergte onder controle te krijgen na de terugtrekking van de Egyptische troepen. Verschillende nusayri clans boden verzet tegen de Osmaanse troepen. Soms kwamen de troepen in een hinderlaag terecht en werden zij verslagen. In 1854 werd de gouverneur van Latakia zelfs om het leven gebracht door nusayris uit Qardaha. Mede door het banditisme ontstond er een economische neergang in de regio. In het ergste geval moest er zelfs gekozen worden voor zeetransport, omdat wegen over land te onveilig waren. De nusayris werden door de lokale autoriteiten gestigmatiseerd als problemenveroorzakers in de regio.

Veel nusayris, zeker zij die op de kustvlaktes woonden, hadden niets met het geweld uit de bergen te maken. In tegenstelling tot de berggemeenschappen waren zij redelijk goed geïntegreerd in de provinciale bestuur. Financieel en sociaal waren zij afhankelijk van stedelijke notabelen en distantieerden zij zich van hun tribale achtergrond. Toch kregen de nusayris van de vlaktes hetzelfde stempel opgedrukt als rovers uit de bergen. Nusayris liepen, met name in stedelijk gebied, de kans om te worden opgepakt door de Osmaanse autoriteiten. Zij werden pas vrijgelaten wanneer de *muqaddimin* met geld over de brug kwam of de gezochte rovers uitleverde. Dit was een effectieve methode om dwang uit te oefenen en werd al langer gebruikt. Het bood echter geen structurele oplossing. Het kwam echter ook voor dat de *muqaddimin* met eigen manschappen gevangenen bevrijdden. Hiermee werd de onmacht van de Osmaanse autoriteiten aangetoond. Een ander probleem waar de Osmanen mee te kampen kregen was de weigering van veel *muqaddimin* om wapens af te staan en, na de invoering van de dienstplicht, om rekruten te leveren aan het Ottomaanse leger. De dienstplicht werd met geweld afgedwongen waarbij veel *muqaddimin* werden vermoord en verschillende nusayri dorpen werden platgebrand. Daartegenover moesten ook veel Osmaanse soldaten deze invallen met de dood bekopen.¹⁰⁶ Niet alleen in de bergen, maar ook in de steden braken opstanden uit. In sommige gevallen waren de protesten effectief. In Aleppo bijvoorbeeld lukten het de Osmanen pas in 1861 om de dienstplicht in te voeren. Tot in de jaren tachtig van de negentiende eeuw bleven de opstanden bestaan, maar zij werden minder gewelddadig. Dit lag voor een groot deel aan de toenemende macht van de Osmanen. Zelfs de Kalbiyya clan ging minder hard in tegen de Osmaanse invallen in de bergen, nadat verschillende *muqaddimin* waren geëxecuteerd in de jaren 1870. Samen met andere clans

¹⁰⁵ Douwes, 'Knowledge and oppression', 154.

¹⁰⁶ Douwes, 'Het geweld, de stad en de bergen', 56.

leverde zij meer dan 8000 wapens in bij de Osmaanse autoriteiten.¹⁰⁷ De Osmaanse invallen waren aanzienlijke kostenposten voor het Osmaanse Rijk. De inwoners van Latakia waren hier de dupe van, omdat de Osmaanse autoriteiten de belastingen verhoogden.¹⁰⁸

Latakia was voor een groot gedeelte afhankelijk van de landbouw in de vlaktes en de bergen. De vaak problematische verhouding tussen de bergbewoners en de stedelingen bestond al aan het begin van de negentiende eeuw. Volgens lokale christelijke bronnen had een soennitische geleerde uit Tunesië, Mohammed al-Maghribi genaamd, in deze periode een aantal fatwas over de nusayris en de christenen uitgesproken. De sjeik vestigde zich in Latakia, nadat hij was verbannen uit de stad Idlib, ongeveer vijftig kilometer ten noordoosten van Latakia. In één van de fatwas¹⁰⁹ stelde hij dat het vlees afkomstig van nusayris *haram* (verboden) was. In een andere verkondigde hij dat het bloed en de bezittingen van de nusayris *halal* (toegestaan) waren. Hiermee keurde hij de handel met de nusayris af en legitimeerde hij het stelen en het doden van nusayris. Het is echter onbekend bij welke gebeurtenissen de sjeik deze fatwas uitsprak en in hoeverre deze invloed hadden op het rechtssysteem in Latakia. Het is wel aannemelijk dat de sjeik een bijdrage leverde aan de verslechtering van de relatie tussen de soennieten uit de stad en de nusayri boeren. Hij was namelijk populair onder de moslims in Latakia. Na zijn dood in 1827 werd hij heilig verklaard en werd er een moskee voor hem gebouwd.¹¹⁰ In verschillende verslagen over het rechtssysteem in Latakia is geschreven over manipulatie en omkoping van getuigen, waardoor vooral nusayris en christenen geen rechtvaardige behandeling kregen. Opvallend is dat vooral christenen in Latakia klaagden over zowel soennieten als nusayris die een valse getuigenis tegen hen aflegden. Hieruit zou kunnen worden afgeleid dat de rechtspositie van de nusayris in Latakia beter was dan de christelijk bron over de fatwas van sjeik al-Maghribi doet vermoeden.¹¹¹ Verslagen van de *sharia*-rechtbank van de stad Hama, geven betere informatie over de nusayris. Hama ligt ongeveer honderd kilometer ten zuidoosten van Latakia. De verslagen van deze rechtbank zijn nuttig, omdat het aannemelijk is dat er overeenkomsten waren tussen Latakia en Hama waar het de rechtsgang betrof. De nusayris werden, ondanks het gegeven dat ze als afvalligen werden gezien, toegelaten tot de *sharia*-rechtbanken. Door hun afvallige positie hadden zij voor de islamitische wet geen legale status. Niettemin kwam het relatief weinig voor- minder

¹⁰⁷ Dick Douwes, 'Reorganizing violence: traditional recruitment patterns and resistance against conscription in Ottoman Syria', in Erik J. Zürcher, *Arming the state. Military conscription in the Middle East and Central Asia, 1775- 1925* (Londen 1999) 123-124.

¹⁰⁸ Douwes, 'Het geweld, de stad en de bergen', 56.

¹⁰⁹ Een fatwa is een advies, niet een gebod of verbod.

¹¹⁰ Douwes, 'Knowledge and oppression', 164-165.

¹¹¹ Douwes, 'Knowledge and oppression', 165.

dan één keer per vijf jaar- dat een getuigenis van een nusayri tegen een soenniet niet werd geaccepteerd in de rechtbank in Hama op grond van het feit dat de getuige een *aqida fasida* aanhing, een corrupt geloof.¹¹²

Nusayri geloof

De nusayris geloofden in de goddelijkheid van de profeet Ali, en werden daarom vaak gerekend tot de sjiieten. Toch week hun religie sterk af van de twaalver sjiieten, de grootste en meest bekende sjiitische stroming. De nusayris hadden een esoterische traditie en kenden geen religieuze wetgeving. Volgens Lyde waren de nusayris mogelijk afstammelingen van de Kanaänieten. Zij waren volgens hem aanhanger van het gnostische christendom.¹¹³ In de praktijk konden observanten moeilijk achterhalen wat hun geloof precies inhield. Zeker omdat de nusayris geheimzinnig deden over hun geloof.

De geestelijke leiders van de nusayris, de *mashayikh*, werden door clanleden gerekend tot de *shaykh al-'ilm*. Deze geestelijk leiders waren het tegenovergestelde van de *muqaddimin*, de *shaykh al-zulm*. De *mashayikh* hadden de taak om de kennis van de *sirr*, het goddelijk geheim van de nusayris te waarborgen. Deze taak zou hen bovennatuurlijke krachten geven. Zij deden voorspellingen en zouden beschikken over genezende krachten. De *mashayikh* onderscheidden zich van het gewone volk door strikte leefregels met betrekking tot het gebed, voedsel en kleding. Zij beoefenden zelden wereldlijke beroepen uit. Zij leefden van de betalingen en geschenken die zij ontvingen voor hun diensten aan de gemeenschap. De *mashayikh* leidden over het algemeen een sober bestaan. Zij aten alleen of in het gezelschap van andere *mashayikh* en namen geen voedsel aan dat was gemaakt door leken. Hun voedsel moest namelijk op een speciale wijze worden voorbereid en veel producten waren verboden voor hen. De *mashayikh* waren huiverig bij het aannemen van geschenken, voedsel en zelfs water van hun wereldlijke leiders, de *muqaddimin*.¹¹⁴ Dat de *mashayikh* zich distantieerden van de *muqaddimin* veronderstelt dat er een scheiding bestond tussen de spirituele en de politieke autoriteit. In tegenstelling tot de *muqaddimin* hielden de *mashayikh* zich afzijdig van geweld. Zij droegen geen wapens. Bij de *'ashi'ra* stonden zij in hoog aanzien. Zij traden regelmatig op als bemiddelaar binnen en buiten de gemeenschap.¹¹⁵ De *mashayikh* onderhielden banden met de autoriteiten en konden verschillende *'ashi'ra* vertegenwoordigen. Zij konden echter geen gezag uitoefenen over de *muqaddimin*. Voor de

¹¹² Douwes, 'Knowledge and oppression', 162- 164.

¹¹³ Samuel Lyde, *The Asian mystery*, 49-50.

¹¹⁴ Douwes, 'Knowledge and oppression', 153

¹¹⁵ Douwes, 'Het geweld, de stad en de bergen', 61-63.

Osmaanse autoriteiten was dit een groot nadeel, gezien de slechte ervaringen met de wereldlijke leiders van de *'ashi'ra*, de *muqaddimin*.¹¹⁶

Hervormingen

Hoewel de positie van de nusayris zwak bleef was er sprake van een verschuiving in de loop van de tweede helft van de negentiende eeuw. In september 1852 droegen de provinciale autoriteiten de gouverneur van Latakia op om een nusayri aan te wijzen in de bestuursraad van het district. Zowel de christenen als de moslims in het district hadden dit nooit voor mogelijk gehouden, ondanks dat twee derde van de populatie in het district tot de nusayris behoorde. Voor de hervormingen hadden de autoriteiten de nusayris geen formele legale status willen geven, omdat zij werden gezien als afvalligen. Later introduceerden de Osmaanse autoriteiten burgerlijke wetten waarin de nusayris een nieuwe status kregen: *'Uthmani Nusayri*. Hiermee werden zij officieel burgers van het Osmaanse Rijk. Met de komst van seculiere rechtbanken, zoals de rechtbank van koophandel en rechtbank van eerste aanleg werd de positie van de nusayris beter. Hun positie bleef nog wel onzeker binnen de shariawetgeving die zich aan het einde van de negentiende eeuw grotendeels beperkte tot het familierecht en het beheer van de *waqf*.¹¹⁷ Door de Osmaanse hervormingen werden de autoriteiten gedwongen om de nusayris onder hun hoede te nemen. Zij werden ondergebracht in de moslim *millet*, mede om de invloed van de Europeanen binnen de nusayri gemeenschap te verkleinen.¹¹⁸ Los van de angst van de Osmanen om verdere delen van hun rijk kwijt te raken speelde ook mee dat de nusayris met hun nieuwe moslimstatus dienstplichtig werden en dus moesten dienen in het Osmaanse leger.

Het idee om de nusayris onder de moslims in te delen had nog een gevolg. De Osmanen waren ervan overtuigd dat de nusayris beter zouden integreren wanneer zij tot soennitische moslims zouden worden bekeerd.¹¹⁹ In de jaren tachtig van de negentiende eeuw lieten de Osmanen scholen en moskeeën bouwen in de grotere nusayri dorpen. Ondanks de inspanningen van de gouverneur van Latakia, Dia Bey, om educatie te bieden aan de nusayris, waren de centrale autoriteiten niet in staat om hem financieel te steunen. Rond de eeuwwisseling fungeerden de pas gebouwde moskeeën en scholen geregeld als opslagplaatsen van gewassen voor de dorpelingen.¹²⁰ De vierendertigste sultan van het Ottomaanse Rijk,

¹¹⁶ Douwes, *'Het geweld, de stad en de bergen*, 60-65.

¹¹⁷ De *waqf* is een religieuze stichting volgens het islamitisch recht.

¹¹⁸ Masters, *Christians and jews in the Ottoman Arab world*, 61.

¹¹⁹ Deringil, *The well-protected domains*, 83-84.

¹²⁰ Douwes, *Arming the state*, 125-126.

Abdul Hamid II, liet in 1890 een imam sturen naar het woongebied van de nusayris om het soennitische geloof te brengen. In het gebied werden scholen gebouwd en er werd een inspecteur aangesteld uit Tripoli. In 1891 lieten de nusayris- leiders van het Sahyun- district aan de gouverneur van Latakia weten dat zij vrijwillig de Hanefi Islam, de officiële Osmaanse soennitisch islam, accepteerden en scholen en moskeeën wensten in hun gebied. De inspecteur, Sheikh Ali Afendi, stelde voor zoveel mogelijk moskeeën te bouwen in het gebied: ‘if these people are left in their forlorn state of ignorance, this will butter the bread of the missionaries who will then be able to tell them, ‘you see, your government cannot help you’’.¹²¹ Ondanks het feit dat sommige nusayris bereid waren zich te bekeren, behielden zij hun slechte positie. Ten noorden van Latakia, werd door de nusayris woonachtig in de omgeving van Antiochië, geklaagd bij de Osmaanse autoriteiten dat zij, ondanks hun bekering tot de Hanefi Islam, door lokale bestuurders geweigerd werden in de moskeeën.¹²²

De controle van de Osmanen nam in de loop van de tweede helft van de negentiende eeuw sterk toe. Hiermee werd het berggebied veiliger voor zendelingen. James McKinnis Balph bezocht het gebied in een aanzienlijk rustiger periode dan Samuel Lyde. De machtstoename van de Osmanen leverde wel beperkingen op voor missie en zendingswerkers binnen de grenzen van het Osmaanse Rijk. Dit gold ook voor de zendelingenmissies naar de nusayris. In 1856 werden er in de lijn van de *Tanzimat* nieuwe wetten geïntroduceerd. Sultan Abdülmecit (1823- 1861) introduceerde de wetten als volgt: ‘It being my desire to renew and enlarge still more the new institutions ordained with the view of establishing a state of things conformable with the dignity of my Empire...’.¹²³ Eén van deze vernieuwingen was de invoering van godsdienstvrijheid: ‘As all forms of religion are and shall be freely professed in my dominions, no subject of my empire shall be hindered in the exercise of the religion that he professes. No one shall be compelled to change their religion...and all the subjects of the empire, without distinction of nationality, shall be admissible to public employments. All the subjects of my empire, without distinction, shall be received into the Civil and Military schools of the government. Moreover, every community is authorized to establish public schools of Science, Art and Industry’.¹²⁴ Hiermee konden de Osmanen de missionarissen en

¹²¹ Deringil, *The well- protected domains*, 83.

¹²² Deringil, *The well- protected domains*, 83.

¹²³ Marvin E. Gettleman, Stuart Schaar, *The Middle East and Islamic world reader* (New York 2003) 83.

¹²⁴ Stanford J. Shaw, Ezel Kural Shaw, *History of the Ottoman Empire and modern Turkey, volume 2. Reform, revolution and republic. The rise of modern Turkey 1808- 1975* (Cambridge 1977) 125.

zendelingen niet meer beletten om activiteiten te ondernemen in hun rijk. Dit bracht spanningen met zich mee. Aan het einde van de negentiende eeuw hadden de Osmanen, mede als reactie op de zendelingenmissies, ook een bekeringsbeleid op touw gezet. In 1889 werd door het Ministerie van Educatie in Istanbul gerapporteerd dat ‘because the efforts of the Christian missionaries have not been lacking among them, it is established that seven primary school should be established in the area in order to invite them into the fold of Islam’.¹²⁵ De zendelingenmissies waren een doorn in het oog van de Osmaanse autoriteiten. De Britten en de Amerikanen werkten nauw samen. De zendelingenmissies werden gezien als een gevaar voor de islam in het Osmaanse Rijk. Aan het eind van de negentiende eeuw is veel geschreven over deze strijd. In Istanbul werd in dezelfde periode een pamflet verspreid met de woorden: ‘There should be no doubt that the main aim of the missionary movement today is the destruction of our religion and social morals’.¹²⁶

De angst van de Osmanen dat de zendingswerkers te veel invloed zouden krijgen en daarmee een bedreiging zouden vormen voor de islam, was achteraf niet nodig geweest. De zendingswerkers kregen nauwelijks toegang tot de islamitische en joodse gemeenschappen. Maar heel weinig moslims werden uiteindelijk bekeerd tot het christendom. Zowel de pogingen van de zendelingen als de Osmaanse autoriteiten om de nusayris te bekeren tot respectievelijk het protestantisme en de islam hadden beide vrijwel geen resultaat.¹²⁷

Conclusie

In dit hoofdstuk zijn de spelers die van belang zijn in dit onderzoek geïntroduceerd. Er is gepoogd uit te leggen in wat voor een gebied de zendelingen Samuel Lyde en James McKinnis Balph terecht kwamen. De nusayris in het noorden van het Osmaanse Syrië hadden een slechte naam onder meer vanwege de traditie van het banditisme. De Osmanen hadden grote moeite om de districten waar de nusayris woonden, te besturen. Door hun afwijkende religie waren de nusayris interessant voor de zendelingen. Zij waren geen soennitische moslims en mochten daarom volgens de zendelingen worden bekeerd. De komst van de zendelingen zorgde echter voor maatregelen door de Osmaanse overheid. De nusayris moesten door hervormingen worden betrokken bij het Osmaanse Rijk, maar ook buiten de invloed van de zendelingen worden gehouden. De Osmanen ondernamen verschillende pogingen om het werk van de zendelingen tegen te gaan. In de volgende hoofdstukken zullen

¹²⁵ Deringil, *The well-protected domains*, 83.

¹²⁶ Deringil, *The well-protected domains* 133.

¹²⁷ Deringil, *The well-protected domains*, 34.

de zendingsmissies van beide zendelingen afzonderlijk worden besproken. Er zal aan de hand van de publicaties van Lyde en Balph worden gekeken hoe de zendingsmissies verliepen en hoe zij tussen de Osmanen en de nusayris in kwamen te staan.

3. Samuel Lyde

‘God seems to still have a controversy with the inhabitants of Syria, ‘because there is no truth, nor mercy, nor knowledge of God in the land. By swearing, and lying, and killing, and stealing, and committing adultery, they break out, and blood toucheth blood. Therefore shall the land mourn, and every one that dwelleth therein shall languish, with the beasts of the field, and with the fowls of heaven; yea, the fishes of the sea also shall be taken away. The sacrifice upon the tops of the mountains and burn incense upon the hills, under oaks, and polulars, and elms, because the shadow therefore is good’.¹²⁸ In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het zendingswerk van Samuel Lyde. Hij reisde af naar Latakia. De Britten hadden hier minder invloed dan in andere delen van het Midden-Oosten, zoals bijvoorbeeld Palestina.¹²⁹ Niettemin was het de Brit Lyde die als eerste een zendingsmissie op touw zette naar de nusayris.

In dit hoofdstuk zal een antwoord worden gegeven op de deelvragen die zijn gepresenteerd in de inleiding: er is onderzocht wat zijn motivatie was om juist de nusayris te bekeren. Daarnaast is er gekeken naar de wijzen waarop zijn zendingsmissie werd georganiseerd en naar zijn contact met lokale gemeenschappen en bestuurders.

Samuel Lyde was als Anglicaanse predikant verbonden aan het Jesus College in Cambridge en later aan de Anglicaanse kerk van Beiroet.. Door zijn slechte gezondheid¹³⁰ was hij niet in staat om zijn werkzaamheden in Engeland voort te zetten. Vooral in de koude wintermaanden werd hij geconfronteerd met zijn slechte gezondheid. Mede hierom besloot hij in de winter van 1850-51 een reis te maken door Syrië en Egypte met als doel om een geschikt werkgebied te vinden. Tijdens zijn reis had hij contact met verschillende afgevaardigden van de Britse regering. Via de afgevaardigden verkreeg Lyde toegang tot het Osmaanse Syrië. Hij sprak in Beiroet met de Britse consul- generaal Niven Moore. De consul- generaal vertegenwoordigde de Britse regering in de Osmaanse provincie Beiroet. Moore rapporteerde rechtstreeks aan het ministerie van buitenlandse zaken in Groot-Brittannië en verving regelmatig de consuls in Aleppo en Damascus wanneer deze op verlof waren. Moore, die van 1848 tot 1864 deze positie bekleedde, informeerde Lyde over de nusayris: ‘In a conversation with Her Britannic Majesty’s consul at Beyrout- Mr. Moore,- he [Lyde] heard of a people, called the Ansyreeh,

¹²⁸ Lyde, *Asian Mystery*, 231.

¹²⁹ A. L. Tibawi, *British interest in Palestine 1800- 1901*, 2-3.

¹³⁰ Uit de beschikbare bronnen is onduidelijk waaraan Lyde leed.

numerous and important, but sunk, as they had been for ages, in a miserable state of ignorance and oppression, arising from the profession of a secret and effete religion'.¹³¹ Moore was volgens Lyde verwonderd dat geen enkele christelijke kerk eerder missiewerk had verricht bij de nusayris. Na de ontmoeting met Moore besloot Lyde in de zomer van 1851 terug te keren naar Beiroet om vervolgens een bezoek te brengen aan de kuststeden Latakia en Suwayda, het oude christelijke centrum Antiochië en het Syrisch kustgebergte.¹³² De consul regelde een gids die Lyde begeleidde naar de nusayris dorpen. In Suwayda kwam Lyde ook in contact met de consul, Edward Barker. Hij vertegenwoordigde de Britten in de provincie Aleppo. Edward Barker was de zoon van John Barker, de consul- generaal van Egypte van 1829 tot 1833. Doordat Barker was opgegroeid in Suwayda was hij in staat om Lyde veel informatie te geven over het gebied en dus ook over de nusayris. Barker schatte de nusayris hoog in. Lyde vermeldt: 'Mr. Barker, whose long connection with those of Suadeiah makes his opinion of value, had told me that he considers the Ansyreeh peasentry at least equal in intelligence to that of any country in Europe, and all the intercourse which I had with them led me to the same conclusion'.¹³³ Gedurende zijn reizen en verblijf bleef Lyde contact houden met de consuls. Toen hij aankwam in Antiochië werd hem aangeraden dat hij zijn bezoek naar Latakia uit moest stellen, omdat het onrustig was in de bergen: 'On my return to Antioch I received intelligence by letter, from Ladikeeh, that the conscription in the mountains would not be over for a month or two, and advising me to wait till it was completed before I made my visit'.¹³⁴ Zoals in het vorige hoofdstuk naar voren kwam, rekruteerden de Osmanen voor het Osmaanse leger. Soms gingen zij de bergen in om nusayri jongens en mannen te rekruteren voor het leger. Deze acties leverden vaak hevig protest op.

Kennis

Al eerder is ingegaan op de Britse en Amerikaanse aanwezigheid in het Midden-Oosten. Hoewel het Syrisch kustgebergte nauwelijks door Europeanen was bezocht, bestond er in de Levant al voor de komst van Lyde een groot netwerk van consuls en zendelingen. Het bisdom in Jeruzalem bestond bijvoorbeeld al bijna tien jaar. Lyde maakte zoals hierboven geschreven gebruik van de kennis van de consuls in de omgeving. Ook correspondeerde hij met de Anglicaanse bisschop Samuel Gobat.

¹³¹ Lyde, *The Ansayreeh and Ismaeleeh*, IV

¹³² James McKinnis Balph, *Fifty years of mission work in Syria. A brief compend of the mission work of the Reformed Presbyterian Church in Northern Syria Asia Minor and Cyprus* (Latakia 1913) 35.

¹³³ Lyde, *The Ansayreeh and Ismaeleeh*, 22

¹³⁴ Lyde, *The Ansayreeh and Ismaeleeh*, 68

Lyde verdiepte zich ook in literatuur. Vooraf en gedurende zijn zendingsmissie tussen de nusayris las Lyde verschillende reisverhalen van mensen die hem voor waren gegaan in het gebied, zoals de Zwitser Johan Ludwig Burckhardt. Lyde schrijft over Burckhardts contact met de nusayris: ‘Burckhardt, in describing his journey from Aleppo to Damascus in 1812, speaks of passing the Ansairee village of Busseen, in the plains of Hamah, on his way from that place to Masyad. He afterwards spent a night at the Ansairee village of Shennyn, on his way south, along the east of the Ansairee mountains. He takes occasion to speak of the Ansaireeh, and makes a little confusion in their names. He says: ‘They are divided into different sects of which nothing is known but names, viz. Kelbye, Shemseye, and Mokladye’.¹³⁵ Daarnaast haalt Lyde Frederick Walpole, schrijver van *The Ansayrii And the Assassins* aan. Walpole had als luitenant gediend in het Britse leger en maakte in 1850 een reis door het nusayris gebied en was naar eigen zeggen een pionier: ‘My travels in the mountains of the Ansayrii are new, and many of the places were never before visited by Europeans...The Ansyrii have long been an enigma- travellers have skirted, have beheld from a distance, but never ventured among their hospitable tribes. Even Burckhardt slept but one night at an Ansyrii village’.¹³⁶ Lyde haalt Walpole verschillende malen aan in *The Asian mystery* uit 1860. Hij gaat voornamelijk in op zijn reizen en zijn inzichten over de nusayris, bijvoorbeeld over hun uiterlijke kenmerken: ‘As to their apperance, I cannot do better that quote some words of Mr. Walpole, on account of their accuracy. ‘They are a fine race, with more bone and muscle than is generally found among Orientals; browner than the Osmanlee; but lighter, fairer than the Arab; brown hair is not by any means uncommon. The women, when young, are handsome, often fair, with light haire and jetblack eyes and coalbrown hair or eyebrows.’¹³⁷ Verder raadpleegde Lyde Murray’s *Handbook of Egypt* voor nuttige reistips zoals hoe hij zich het beste kon beschermen tegen insecten. Ook las hij tijdens zijn reis *One thousand and one nights* en werken van Thomas- a Kempis. Of hij moeite heeft gedaan om, voordat hij op reis ging, Arabisch te leren is niet bekend. Uit een passage van zijn reisverslag blijkt echter dat hij tijdens zijn reis pogingen deed om te taal te leren: ‘...my knowledge of Arabic was still too limited to enable me to understand such ambigious hints’.¹³⁸ Aan het einde van zijn zendingsperiode beheerste hij het Arabisch voldoende om delen van Handboek voor Sheiks, de esoterische teksten van de nusayris, te vertalen.¹³⁹

¹³⁵ Lyde, *Asian Mystery*, 75.

¹³⁶ Walpole, *The Ansayrii And the Assassins*, VII.

¹³⁷ Lyde, *Asian Mystery*, 229.

¹³⁸ Lyde, *The Ansayreeh and Ismaeleeh*, 31

¹³⁹ Lyde, *Asian Mystery*, 233.

Burckhardt en Walpole worden in zijn eerste werk *The Ansyreeh and Ismaeleeh* niet genoemd, wat doet vermoeden dat Lyde toen nog niet bekend was met de reizigers. In *The Asian Mystery* vallen hun namen geregeld. Van Walpole is het begrijpelijk dat Lyde zijn werk niet kende, omdat Lyde vrijwel gelijktijdig een reis maakte door het gebied. Burckhardt was in zijn periode al een bekende ontdekkingsreiziger waar Lyde van gehoord kon hebben. Het is daarom waarschijnlijk dat hij zich bij zijn voorbereiding vooral richtte op praktische reisinformatie, vandaar Murrays' *Handbook of Egypt*. Verdere kennis deed hij mogelijk op tijdens zijn verblijf van 1854 tot 1859.

Gevaarlijk gebied

Samuel Lyde ging in een roerige periode naar het Osmaanse Syrië. Eén van zijn belangrijkste redenen om missiewerk te doen in het gebied had te maken met zijn gezondheid. In Engeland kon hij niet het hele jaar doorwerken in verband met de koude wintermaanden. Het klimaat in Syrië had Lyde's voorkeur. Het werk in Syrië bracht wel verschillende gevaren met zich mee. Zo was hij het slachtoffer van overvallen, werden er mensen in zijn nabijheid vermoord en kreeg hij te maken met wilde dieren. Hoewel hij op de hoogte was van de gevaren deinsde hij er niet voor terug. Toen de Osmaanse autoriteiten lieten weten niet garant te kunnen staan voor de veiligheid van Lyde omdat hij een onrustig district wilde bezoeken, nam hij het heft in eigen hand: 'I wrote to Beyrout to complain about to the consul- general. He mentioned the affair to the pasha, who told the governor not to interfere with me in future as to buying land, but at the time begged the consul- general to inform me distinctly that the government would not be responsible for my safety, for I was going to a rebellious district. This did not at all move me, as I had all along known the weakness of the Turkish government in such matters, and that I should have to depend on the people's own sense of hospitality, which, as far as life was concerned, was a pretty good security'.¹⁴⁰ Over de nusayris schrijft hij: 'It would, of course, not be pleasant to live among such people, as it were, on sufferance, and there might be some little danger in doing so for the object under consideration; but if a missionary were not willing to run some little risk, he would not be called missionary'.¹⁴¹ Uit deze uitspraken blijkt dat Lyde bereid was een risico te nemen. Hij vertrouwde op zijn eigen inschattingsvermogen en vond dat risico's hoorden bij zendelingenwerk. Evenals Europeanen die hem voorgingen, zoals Burckhardt en Walpole, was hij duidelijk avontuurlijk ingesteld.

¹⁴⁰ Lyde, *Asian Mystery*, 197.

¹⁴¹ Lyde, *The Ansayreeh and Ismaeleeh*, 88.

Contact met de bevolking

Tijdens zijn reis en verblijf komt hij in contact met de politieke en geestelijke leiders van de nusayris, de *muqaddimin* en de *mashayikh*. Het op touw zetten van een missie in het gebied hing voor een groot deel af van de interesse van de nusayri leiders. De consuls hielpen hem met het leggen van contacten. Zij schreven brieven aan verschillende muqaddimin en mashayikh die Lyde bij aankomst aan hen kon overhandigen.¹⁴² Zijn bezoeken aan de nusayris waren vaak niet officieel aangekondigd, maar zijn komst werd al snel bekend. Veel nusayris waren door geruchten vaak al op de hoogte van zijn aanwezigheid in het gebied. In de bazaars van Antiochië werd volgens zijn bediende bijvoorbeeld veel over hem gesproken. Zijn belangrijkste bezoek noemt Lyde het bezoek aan shaykh Hhabeeb Eesa in het dorp Ain Sukkur, die een hoge reputatie had onder de nusayris. Lyde had gehoord dat hij tegen de bouw van zendingsscholen was en daarom was het van groot belang hem, vanwege zijn grote invloed, zien te overtuigen. Bij zijn ontmoeting spraken zij over religie, maar ook over politiek. De shaykh vroeg hem of hij de consul in Beiroet wilde schrijven, omdat twee vrienden van hem gevangen waren genomen. Volgens Lyde smeekte de shaykh hierom en bood hij Lyde een bedrag van vijftig lira. Lyde vermeldt niet waarom de vrienden gevangen zaten. Hierboven is ingegaan op de slechte verhoudingen tussen de nusayris en de provinciale autoriteiten. Lyde vertelde hem zijn plannen over de zendingsscholen en de shaykh reageerde positief. De shaykh stelde echter wel dat de Osmanen het stichten van scholen waarschijnlijk zouden tegenwerken. Over hun religie wilde de shaykh niets vertellen. De shaykh was volgens Lyde bang dat de geheimen van hun religie¹⁴³ hierdoor zouden worden onthuld. De shaykh vertelde dat zij hun religie geheim hielden, omdat de nusayris maar weinig politieke invloed hadden: ‘...they kept their religion secret, and because the government was not in their hands, but they would appear if they could do so without fear’.¹⁴⁴ De nusayris waren op de hoogte van Europese bescherming en belangenbehartiging van christenen en druzen in de regio en verwachtten daarom dat de aanwezigheid van Lyde zou zorgen voor meer veiligheid. De shaykh stelde zelfs voor dat Lyde een huis moest bouwen naast het zijne en beloofde hem een vrouw. Een *muqaddim* onder hen zei dat het goed zou zijn wanneer er Franken in hun midden kwamen wonen, omdat zij de consuls konden berichten wanneer er sprake was van

¹⁴² Lyde, *The Ansayreeh and Ismaeleeh*, 98.

¹⁴³ De nusayris hielden bepaalde geloofspunten, zoals zielsverhuizing, geheim. Vaak paste zij het principe van de *Taqiyya* toe. Dit hield in dat zij zich tegenover andersgelovigen, wanneer zij dit raadzaam achtten, zij zich mochten uitgeven voor soenniet.

¹⁴⁴ Lyde, *The Ansayreeh and Ismaeleeh*, 201.

onderdrukking en onrechtvaardigheid ten opzichte van de nusayris.¹⁴⁵ Lyde en Walpole gebruiken in hun werk de aanduiding Franken, *al-alfranj* in het Arabisch. Deze term werd in het Osmaanse Rijk gegeven aan vreemdelingen uit Europa.¹⁴⁶

In Antiochië bracht Lyde een bezoek aan de Grieks- orthodoxe Kerk. Hij ontmoette een priester, Gerasimus genaamd. Lyde wilde aan informatie komen voor zijn zendingsmissie. De priester sprak zijn bezorgdheid uit over het gebrek aan onderwijsinstellingen in het gebied: ‘...they would remain donkeys to the end of days if they continued to grudge a little for the education of their children’.¹⁴⁷ Hij was echter ook niet enthousiast over de bouw van zendingsscholen voor de nusayris. Lyde meldt in zijn boek dat de Grieks-orthodoxe kerk gezien de politieke verhoudingen in het Osmaanse Rijk onmogelijk nusayris of moslims kon bekeren. De Grieks- orthodoxe kerk was volgens hem maar een kleine gemeenschap en er waren veel grotere christelijke gemeenschappen. Lyde noemt niet welke gemeenschappen. Daar kwam bij dat de Grieks-orthodoxe christenen volgens Lyde dachten dat religieuze groepen in Syrië zich niet makkelijk lieten bekeren: ‘...a Christian will remain a Christian, a Mohametan will remain a Mohametan, a Druze will remain a Druze, and an Ansayreeh an Ansayreeh...’.¹⁴⁸ Voor Lyde was deze opvatting echter wel een reden te meer voor de Anglicaanse Kerk om een zendingsmissie op te zetten bij de nusayris, omdat de Grieks-orthodoxe christenen kennelijk geen actie zouden ondernemen om hen te bekeren.¹⁴⁹ Lyde lijkt niet goed op de hoogte te zijn geweest van de feitelijke situatie. Ten eerste vormde de Grieks- orthodoxe kerk de grootste christelijke gemeenschap in Syrië. Ten tweede was zijn idee dat Grieks- orthodoxe christenen zich niet open stonden voor andere religies onjuist. Veel Grieks- orthodoxe christenen bekeerden zich namelijk tot het katholicisme in de negentiende eeuw.¹⁵⁰

Na afloop van zijn reis schreef Lyde een brief naar Samuel Gobat, de bisschop van Jeruzalem. Gobat was op de hoogte van het feit dat Lyde een reis maakte van Beiroet naar het Noorden van Syrië.¹⁵¹ De brief moest de bisschop overtuigen de missie naar de nusayris te steunen. Lyde refereert in de brief aan de afspraak dat de bisschop mogelijk de Anglicaanse Kerk in Engeland zou informeren over Lyde’s zendingsplannen. Hij vertelt dat er door Amerikaanse

¹⁴⁵ Lyde, *The Ansayreeh and Ismaeleeh*, 209.

¹⁴⁶ Masters, *Christians and jews in the Ottoman Arab world*, 61.

¹⁴⁷ Lyde, *The Ansayreeh and Ismaeleeh*, 83.

¹⁴⁸ Lyde, *The Ansayreeh and Ismaeleeh*, 221.

¹⁴⁹ Lyde, *The Ansayreeh and Ismaeleeh*, 221.

¹⁵⁰ Masters, *Christians and jews in the Ottoman Arab world*, 12-13.

¹⁵¹ Lyde, *The Ansayreeh and Ismaeleeh*, 280.

zendelingen in Syrië wel is overwogen om de nusayris te bekeren, maar dat er uiteindelijk daadwerkelijk nooit pogingen zijn ondernomen. Lyde stelt dat een zendingsmissie niet alleen wenselijk is, maar dat de Anglicaanse Kerk de verplichting heeft om een missie te ondernemen.¹⁵² Hij noemt hiervoor twee redenen. Ten eerste waren de nusayris ervan bewust dat samenwerking met de zendingswerkers kon leiden tot een betere maatschappelijke positie. De nusayris wilden dat er Europeanen in hun gemeenschappen kwamen wonen, omdat dat hun veiligheid zou kunnen verbeteren.¹⁵³ Ten tweede speelde volgens Lyde educatie een grote rol: ‘As they are physically a fine race, so their natural understanding is very good, and they have a great desire of displaying the little they know’.¹⁵⁴ Hij had de nusayris verteld dat scholing van hun kinderen hen in de toekomst de mogelijkheid kon geven om de consuls in de steden te benaderen bij problemen. Op een enkele shaykh na, kon vrijwel niemand lezen en schrijven binnen de nusayri gemeenschap.¹⁵⁵

Lyde had in de brief een berekening gemaakt van de kosten die gemaakt moesten worden om een school te bouwen in het gebied. De kosten van de school bedroegen 300 pond. Schooluniformen waren vijf pond per leerling. Lyde ging uit van vijftig leerlingen. Daarnaast vroeg Lyde ook om een Britse en een Arabische leraar en een assistent. Hun jaarsalarissen zouden respectievelijk honderd, vijftig en vijftig pond bedragen. De jaarlijkse uitgaven zouden dan 400 pond bedragen. Als laatste gaf Lyde aan waarom hij overtuigd was van het succes van de zendingsmissie. Hij gaf aan dat de Europese beschaving een grote indruk had gemaakt in het Midden-Oosten.¹⁵⁶

Steun van buitenaf

In de werken van Lyde staat niets vermeld over de reactie van bisschop Gobat. Daarnaast laat hij zich ook vrijwel niet uit over zijn eigen zendingswerk. Andere bronnen bevestigen dat de bisschop de brief van Lyde na ontvangst in oktober 1852 zou hebben doorgestuurd naar Engeland.¹⁵⁷ Hij was bereid om jaarlijks £50 te doneren aan de zendingsmissie. In het eenenveertigste volume van *The Church of England magazine* uit 1856 wordt er aandacht geschonken aan de zendingsmissie van Lyde. Hij was toen al twee jaar werkzaam onder de nusayris in het dorp Bahamra: ‘A price of land was purchased: a school- house and mission

¹⁵² Lyde, *The Ansayreeh and Ismaeleeh*, 280- 281.

¹⁵³ Lyde, *The Ansayreeh and Ismaeleeh*, 134.

¹⁵⁴ Lyde, *The Ansayreeh and Ismaeleeh*, 208.

¹⁵⁵ Lyde, *The Ansayreeh and Ismaeleeh*, 298.

¹⁵⁶ Lyde, *The Ansayreeh and Ismaeleeh*, 299.

¹⁵⁷ Balph, *Fifty years in Syria*, 35.

premises have been built on a moderate scale by Mr. Lyde, aided by the assistance of about £250 contributed by Mr. Lyde's personal friends, and a few others of the Christians of England.'¹⁵⁸ Hij had een weeshuis geopend en onderwees ongeveer dertig nusayri- jongens. In de twee jaar dat hij werkzaam was in het nusayri- dorp was hij er nog niet in geslaagd om een Nusayri te bekeren tot het Christendom. Lyde leek desondanks nog altijd vertrouwen te hebben in de missie, maar deed wel een beroep op nieuwe geldschieters: 'Mr. Lyde is anxious that his private income should be relieved from the support of the school, which requires two efficient masters, one English and one native; and also that he should be enabled to promote agricultural industry, and to make extended tours among the people; and if possible, commence another station, and fully test the work, until one of the great church societies may feel at liberty to take it up'.¹⁵⁹ De zendingmissie van Lyde werd door verschillende partijen aangemoedigd. De CMS, de Society for Propogating the Gospel, het Jesus College, Lydes werkplek in Engeland en de Britse consul- generaal in de Osmaanse provincie Beiroet stonden achter de missie. De zendingsschool van Lyde was onlangs bezocht door de Britse dominee John Bowen en *The Church of England magazine* vermeldt dat hij enthousiast was over Lydes prestaties: 'John Bowen...bears the strongest testimony to the promising nature and great importance of the work'.¹⁶⁰

De aandacht voor de zendingmissie in *The Church of England magazine* was eigenlijk niets anders dan een schreeuw om hulp. In de brief was om meer geld gevraagd dan de jaarlijkse £50 van de het Anglicaanse bisdom in Jeruzalem. En daarnaast waren de donaties van vrienden en zijn eigen bezit ook niet voldoende om de zendingmissie langer te bekostigen. Er kwam uiteindelijk antwoord van de Reformed Presbyterian Church uit de Verenigde Staten, de kerk van James McKinnis Balph. Zij waren bereid om de missie van Lyde over te nemen, nadat hij in 1859 was vertrokken uit Bahamra en in 1860 kwam te overlijden. Over de Presbyteriaanse zendingmissie zal in het volgende hoofdstuk dieper worden ingegaan aan de hand van het *Fifty years of missionwork in Syria*. van James McKinnis Balph. Over de zendingjaren na 1856 is niet veel bekend. Balph meldt wel dat Lyde uiteindelijk meer dan £500 in de missie had geïnvesteerd en dat een leerling van hem, Hamud genaamd, zich had bekeerd tot het protestantisme. Hamud zou later helpen bij de Presbyteriaanse missie. Wat Lyde niet bespreekt zijn de zware omstandigheden waarin hij moest werken. Balph meldt dat: 'This work was attended by many difficulties and trying

¹⁵⁸ John Hughes, *The church of England magazine*. Volume 41 (Londen 1856), 118.

¹⁵⁹ Hughes, *The church of England magazine*., 118.

¹⁶⁰ Hughes, *The church of England magazine*, 118.

experiences, incident to the backward conditions of the country, and the ignorance and depravity of the people'.¹⁶¹ Al eerder werd gesteld dat Lyde vertrouwde op zijn eigen inschattingsvermogen als het ging om zijn eigen veiligheid. Het is aannemelijk dat zijn vertrouwen hierin aan tegen het einde van zijn zendingsperiode afnam. Bijbeldeskundige Samuel Ives Curtiss maakte rond het einde van de negentiende eeuw een reis door het gebied waar Lyde werkzaam was geweest. De missie bestond op één gebouw na uit ruïnes. In het vroegere huis van Lyde kreeg Curtiss van een nusayri informant te horen over de afloop van de missie in 1859. De dorpelingen hadden hem belachelijk gemaakt. Lyde zou voor de ploeg zijn gezet en moest als een ezel over het land lopen.¹⁶² De zendingsmissie was ondanks de inspanningen van Samuel Lyde, voor het overgrote deel mislukt. Ondanks de tegenslagen blikt Lyde in zijn laatste publicatie positief terug naar zijn zendingsmissie. Nadat hij Syrië wegens zijn slechte gezondheid had moeten verlaten vermeldt hij tijdens zijn verblijf in Alexandrië : 'As it was besides the purpose of this book to give a history of my mission, I have omitted to allude to the troubles which led to its premature close. But as some of the kind friends who supported the school may read it, I will add, that, though a sudden illness caused the entire suspension of my labours, yet I have lately good reason to hope that blessed results may arise from the mission; and I intend, if my life be spared, once again to live amongst the Ansaireeh, and by intercourse with them to do what I can do for their welfare.'¹⁶³

Conclusie

De zendingsmissie van Samuel Lyde was een gewaagde onderneming. Het Syrisch kustgebergte stond in de regio bekend als onrustig gebied. Ondanks waarschuwingen over mogelijk gevaar koos Lyde ervoor zijn plan voort te zetten. Over de zendingsperiode van Lyde bestaan, naast de publicaties van hemzelf, weinig andere bronnen. Zijn eigen publicaties zijn vooral reisverslagen over de periode voorafgaand aan de zendingsmissie. Interessant voor het onderzoek zijn de uitweidingen over de verschillende ontmoetingen met consuls, religieuze leiders en nusayris. Hieruit kan worden afgeleid hoe hij gebruik maakte van het al bestaande netwerk in de regio en hoe hij zijn reis organiseerde. Het nadeel van de reisverslagen is dat hij nauwelijks ingaat op de gebeurtenissen tijdens de zendingsmissie. Ook gaat hij niet duidelijk in op de organisatie van de zendingsmissie. Deze informatie is voor het grootste deel gebaseerd op de werken van James McKinnis Balph en Samuel Ives Curtiss .

¹⁶¹ Balph, *Fifty years in Syria*, 38

¹⁶² Curtiss, *Primitive Semetic religion today*, 100.

¹⁶³ Lyde, *The Asian mystery*, 232.

Door het weglaten van bepaalde gebeurtenissen in zijn reisverslagen is het bij enkele passages onduidelijk in hoeverre Lyde de waarheid schreef. Uit de literatuur blijkt bijvoorbeeld dat hij aan het einde van de zendingsmissie een vernederende ervaring had. Lyde vermeldt dit zelf niet en stelt in 1860, ongeveer een jaar later, dat hij hoopt om zijn werk onder de nusayris voort te kunnen zetten.

Door de beperkte literatuur, maar ook de korte duur van de zendingsmissie, is het moeilijk vast te stellen wat voor effect sommige veranderingen hadden op de zendingsmissie zelf. Bepaalde hervormingen binnen het Osmaanse Rijk, zoals godsdienstvrijheid en de oprichting van een protestantse *millet*, kwamen tot stand in de periode dat Lyde actief was. Zowel in de publicaties van Lyde, Balph en Curtiss wordt hier echter niet op in gegaan. Zodoende kan er niet gesproken worden van grote strategische veranderingen van de zendingsmissie van Lyde. Voor dit onderzoek is eerder antwoord gevonden op basale aspecten van een zendingsmissie in het Midden-Oosten, zoals de organisatie en het contact met de lokale bevolking.

4. James McKinnis Balph

‘In the memory of those, who heard and obeyed the Master’s call, who counted not their own lives dear, joyful, that Christ might work through them, to bring from out the darkness of sin, some souls to him, and passed triumphant tot their reward, our departed missionaries, is this little volume inscribed’.¹⁶⁴ In dit hoofdstuk zal worden ingegaan op de zending van de American Reformed Presbyterian Church naar de nusayris in het Syrisch kustgebergte. De ervaringen van James McKinnis Balph, staan hierbij centraal. Er zal evenals in het hoofdstuk over Samuel Lyde antwoord worden gegeven op de deelvragen die zijn gepresenteerd in de inleiding: er is onderzocht wat zijn motivatie was om juist de nusayris te bekeren. Daarnaast is er gekeken naar de wijze waarop zijn zendingsmissie werd georganiseerd en naar de relaties van Balph en de American Reformed Presbyterian Church met de lokale bevolking en bestuurders.

De Presbyterian Church heeft onder andere zendingswerk verricht in de het noorden van Syrië, in Anatolië en op Cyprus. Dit onderzoek richt zich hoofdzakelijk op hun zendingsmissies naar de nusayris in het noorden van Syrië. In de proloog van *Fifty years of Mission Work in Syria* staat vermeld dat de ABCFM het werk van Balph bij Amerikaanse protestantse kerken heeft aangeraden als studiemateriaal naar zendelingenwerk. Het doel van Balph was, in zijn eigen woorden, om de feitelijke geschiedenis van de Syrische Missie van de Reformed Presbyterian Church of North Amerika op te tekenen.¹⁶⁵

Balph heeft verslag gedaan over vijftig jaar zendingswerk. Hij zelf was van 1887 tot 1913 actief als medisch zendeling in de omgeving van Latakia. De Presbyteriaanse zendingsmissie startte echter bijna drie decennia eerder. De eerste school werd in 1860 geopend onder leiding van de zendelingen Robert J. Dodds (1824-1870) en Joseph Beattie (1830- 1883). Zij behoorden tot de eerste Amerikaanse zendelingen van de Reformed Presbyterian Church of North America in Syrië. Volgens de *Herald of Mission News* uit 1887 waren zij onlosmakelijk verbonden met de zendingsmissie naar Syrië.¹⁶⁶ Nadat Robert J. Dodds klaar was met zijn studie theologie werd hij in de synode van de Reformed Presbyterian Church in 1847 uitgekozen om op zending te gaan naar Haïti. Wegens slechte organisatie werd de zending geannuleerd. R. J. Dodds werkte de volgende jaren als pastor in

¹⁶⁴ Balph, *Fifty years in Syria*, 7.

¹⁶⁵ Balph, *Fifty years in Syria*, 8.

¹⁶⁶ R. M. Sommerville, *Herald of Mission News* (New York 1887).

Stanton, Pennsylvania. Tijdens de synode van 1856 werd de Syrian Mission besproken. R. J. Dodds werd unaniem gekozen tot één van de zendelingen.¹⁶⁷ Joseph Beattie kwam uit New York. Direct na zijn studie theologie werd hij door de synode gekozen om deel te nemen aan de Syrian Mission. Op 23 september 1856 werd hij ingewijd door de Presbyterian Church of New York om vervolgens op 16 oktober met R. J. Dodds te vertrekken naar Syrië.¹⁶⁸

Balsh stelt dat er in 1913, het jaar van publicatie van zijn werk en na bijna vijftig jaar zendingswerk, 293 bekeerde nusayris waren in Latakia.¹⁶⁹ In het laatste hoofdstuk van zijn boek vermeldt Balsh dat in vijftig jaar zendingswerk veel veranderingen hadden plaatsgevonden: oude gebruiken verdwenen, sociale structuren namen andere vormen aan en denkmethodes met betrekking tot het zendingswerk vernieuwden. De veranderingen gingen volgens Balsh zeer geleidelijk. Hij spreekt niet over dagen of jaren, maar over decennia waarin deze processen plaatsvonden.¹⁷⁰ Balsh was ervan overtuigd dat het zendingswerk ervoor had gezorgd dat veel nusayris in aanraking waren gekomen met het christendom: 'The dark cloud of paganism that has so long developed the Nusairiyeh of the mountains, has, in many places, been pierced by the Sun of Righteousness'.¹⁷¹ De zendelingen waren volgens Balsh diep in het gebied doorgedrongen en hadden het protestantisme kunnen uitdragen. Naast nusayris waren volgens Balsh ook andere religieuze groepen gevoelig geweest voor de zendelingen. Balsh vertelt dat er in de Grieks-orthodoxe christelijke gemeenschappen en de moslimgemeenschappen in het gebied ook veranderingen plaatsvonden door de komst van de zendelingen. De zending, zo stelt Balsh, schommelde tussen successen en mislukkingen. Het doorzettingsvermogen van de zendelingen wijdt hij aan hun sterke geloof.¹⁷²

Kennis

James McKinnis Balsh richt zich in zijn werk voor een groot deel op de geschiedenis van de zendingsmissie onder de nusayris. Doordat de Reformed Presbyterian Church voor zijn komst al meerdere decennia actief was in het gebied, waren er al veel contacten gelegd en bestond er een gefundeerde zendingsmissie. Balsh baseert zich dan ook voor een groot gedeelte op de kennis van onder andere zijn voorgangers Dodds en Beattie. Balsh heeft ook gebruik gemaakt van de boeken van Samuel Lyde. Daarnaast heeft hij ook de werken gebruikt van Henry

¹⁶⁷ William Melancthon Glasgow, *History of the Reformed Presbyterian Church in America* (Baltimore 1888) 490-491.

¹⁶⁸ Glasgow, *History of the Reformed Presbyterian Church in America*, 436.

¹⁶⁹ Balsh, *Fifty years in Syria*, 158.

¹⁷⁰ Balsh, *Fifty years in Syria*, 150.

¹⁷¹ Balsh, *Fifty years in Syria*, 150.

¹⁷² Balsh, *Fifty years in Syria*, 150.

Harris Jessup, René Dussaud, Frederick Walpole en George Rawlinson. Jessup, Dussaud en Walpole zijn reeds behandeld. George Rawlinson (1812- 1902) was een Engelse historicus en schreef verschillende historische overzichtswerken, onder andere over Egypte. Balph raadpleegde zijn werk *Phoenicia: history of civilization* uit 1889. Verslagen en gepubliceerde brieven over het missiewerk zijn voor een groot deel afkomstig uit de *Reformed Presbyterian and Covenanter* en de *Herald of Mission News and Olive Trees* van 1887 tot 1913. Voor de historische achtergronden heeft hij de *Encyclopedia Britannica*, en de werken van Abu'l- Fida en van Charles Rollin geraadpleegd. Abu'l- Fida (1273-1331) was een Arabisch historicus waarvan een deel van zijn werk *Arabic History*, was vertaald. Charles Rollin (1661-1741) was een Franse historicus en schreef het werk *Histoire Ancienne*.¹⁷³

De zending en politiek

James Mckinnis Balph werd geboren op 12 januari 1851 in de buurt van Butler, Pennsylvania. Hij studeerde medicijnen aan het Witherspoon Institute in Butler en ging vervolgens als arts werken in Unionville. Na drie jaar besloot hij verder te studeren aan het Cincinatti Medical College. Hij trouwde in 1875 met Elzina J. Dodds en studeerde in 1877 af. In de lente van 1887 kreeg hij de keuze om als medisch zendeling in Syrië te gaan werken. Op 7 september 1887 verruilde hij, samen met zijn vrouw en hun drie kinderen de Verenigde Staten voor Noord- Syrië.¹⁷⁴ Elzina J. Balph Dodds was geboren in Brownsdale in Pennsylvania op 7 mei 1854. Zij volgde geen speciale zendingstudie voordat zij met haar man meeging naar Syrië.¹⁷⁵ Het is onduidelijk of zij familie is van de zendeling R. J. Dodds. Binnen de Presbyterian Church blijkt Dodds een veelvoorkomende naam te zijn geweest. De tweede vrouw van R. J. Dodds heette zelfs Letitia Dodds- Dodds.¹⁷⁶ Balph en zijn familie kwamen op 15 oktober 1887 aan Latakia. Zoals hierboven vermeld waren de presbyteriaanse zendingen al geruime tijd actief. De eerste zendingen, waaronder R. J. Dodds en J. Beattie, gingen al in 1856 naar Syrië. Het duurde vier jaar voordat de eerste school geopend kon worden. De vertraging kwam voort uit problemen, omdat de zendingen in eerste instantie werden verjaagd uit Zahle in Libanon door leden van de Grieks- orthodoxe Kerk, omdat zij gezien werden als een bedreiging. In Zahle woonden voornamelijk Grieks- orthodoxe christenen en Maronieten. Ondanks het feit dat het provinciale bestuur, door bemiddeling van de Amerikaanse consul, eiste de zendingen te ontvangen, weigerden de lokale bestuurders dit

¹⁷³ Balph, *Fifty years in Syria*, 157

¹⁷⁴ Glasgow, *History of the Reformed Presbyterian Church in America* , 764-765.

¹⁷⁵ Glasgow, *History of the Reformed Presbyterian Church in America*, 774.

¹⁷⁶ Glasgow, *History of the Reformed Presbyterian Church in America*, 776.

en weken de zendelingen uit naar Latakia. In 1860 openden zij een school voor jongens in Latakia.¹⁷⁷ Henry Harris Jessup vermeldt over Dodds dat hij zich op zijn gemak voelde onder de nusayris: ‘He would go alone on a donkey from village to village and was welcomed by everyone, while Kamil Pasha, the governor of Hamath [Hama], could not travel through the mountains unless attended by hundred soldiers.’¹⁷⁸

Balph stelde dat de nusayris veel verschilden van zowel moslims als christenen in het gebied. Hierbij doelde hij op hun afwijkende religieuze leer en op hun uiterlijke kenmerken. Het waren vreemde mensen volgens hem: ‘The mountain district of the Latakia field is chiefly inhabited by a unique and distinct class of people, who, although speaking the same language, differ very widely from both Mohammedans and Christians, whether considered ethnologically or in regard to their religious beliefs’.¹⁷⁹ Hij gaf aan dat er in literatuur nog altijd veel discussie bestond over de geschiedenis en de religie van de nusayris. Hun religie was volgens Balph een mix van verschillende religies. Ze maakten volgens hem gebruik van zowel de Bijbel als de Koran, aanbaden de zon en maan, deden aan besnijdenis en geloofden in reïncarnatie. Balph vertelde ook dat ze werden geclassificeerd onder het sjiïsme, hoewel zij veel verschilden van andere groepen die hiertoe gerekend werden. Onlangs waren de veronderstelde geheimen binnen de religie van de nusayris onthuld door Sulieman Effendi uit de stad Adana. Effendi was een bekeerde nusayri. Hij tekende de onthullingen op in zijn werk *Al- Bakura as- Sulaymaniya*. Balph beschreef dat zijn eigen mensen hem in 1863 vermoordden voor zijn daden.¹⁸⁰

Balph vermeldt dat er niet eerder zendingswerk was verricht onder de nusayris, met uitzondering van Samuel Lyde die verbonden was aan de Anglicaanse Kerk. Na zijn dood liet Lyde een memorandum na waarin hij zijn vrienden in Engeland vroeg om de nusayri school financieel te steunen. Ook wilde hij het eigendom van de school nalaten aan de Presbyteriaanse zending. Door het werk van Lyde hadden de nieuwe zendelingen een opstap. In het eerste jaar waren negen nusayri jongens in opleiding op de school en kwamen er veertig nusayris jongens vanuit de stad.¹⁸¹ De eerste leerling van Lyde en tevens de eerste bekeerde nusayris, Hamud genaamd, werd door Dodds aangenomen als missiemedewerker.¹⁸² In het eerste volume van *The Reformed Presbyterian* verscheen een brief van Dodds, die hij op 10

¹⁷⁷ Balph, *Fifty years in Syria*, 28.

¹⁷⁸ Talhamy, ‘American protestant missionary activity among the Nusayris (Alawis) in Syria in the nineteenth century’, 226.

¹⁷⁹ Balph, *Fifty years in Syria*, 31.

¹⁸⁰ Balph, *Fifty years in Syria*, 41.

¹⁸¹ Balph, *Fifty years in Syria*, 36.

¹⁸² Balph, *Fifty years in Syria*, 38.

februari 1863 had geschreven. Na drie jaar zendelingwerk in Latakia was er nog contact met de familie van Samuel Lyde. Dodds vertelde dat de broer van Samuel Lyde in Londen mogelijk fondsen kon werven in Engeland voor de reparatie van het huis van Lyde in Bahamra en de verplaatsing van de school naar de bergen in Bahamra. De broer van Lyde had de Presbyteriaanse missieboeken uit de bibliotheek van Samuel Lyde geschonken. De voorwaarde van de donatie was wel dat het bekeren van de nusayris zou worden voortgezet.¹⁸³

De zendingen deden pogingen om de missie uit te breiden. In 1860 deden de Dodds en Beattie een oproep aan de Board om een school voor meisjes te openen. Er werd ook gevraagd om medische versterking te sturen vanwege de uitbreiding van de missie. David Metheny (1836- 1897) studeerde geneeskunde in Allegheny, Pennsylvania en werd in 1864 door de synode aangewezen als eerste medisch zending in Syrië. Op 2 november 1864 reisde hij naar Latakia.¹⁸⁴ Tussen Beiroet, Aleppo en Latakia deed de telegraaf zijn intrede, waardoor de communicatie tussen de zendelingenposten sterk verbeterde. Vanaf de zomer van 1863 groeide de missie in Latakia gestaag. In 1865 had de Missie naast de scholen in Latakia en Bahamra ook scholen geopend in Boor, Kardaha, Jendaria en Musharrafey in de bergen ten oosten van Latakia.¹⁸⁵ De meisjesschool werd in 1866 geopend en zou onder de hoede komen van Rebecca Crawford uit Philadelphia. Voordat Crawford naar Syrië kwam, was zij lid van de First Congregational Church of Philadelphia.¹⁸⁶ Balph vertelde dat in de regio niet eerder aandacht was besteed aan de educatie van meisjes en vrouwen. Balph schreef over de behandeling van vrouwen: 'They are bought and sold, and when from age or other infirmity they become valueless, they are neglected and abused'.¹⁸⁷ Veel nusayris waren dan volgens Balph dan ook niet blij met de opening van de school. In de eerste jaren konden de nusayris nauwelijks worden overtuigd dat het goed was om hun dochters naar de school te sturen. Toch gingen er vijf jaar na de opening zeventien meisjes naar de school.¹⁸⁸

Op 12 december 1870 overleed R. J. Dodds en bleven Beattie, Metheny en Crawford achter om de zending in goede banen te leiden. Er werden in dit jaar nieuwe mensen aangesteld bij de Syrische Missie. Hiertoe behoorden onder andere Mary Ellen Dodds (1849-1931), de dochter van R.J. Dodds.¹⁸⁹ M. E. Dodds volgde onderwijs aan de New Castle

¹⁸³ T. Sproull, J.M. Wilson, *The Reformed Presbyterian and covenanter, Volume 1* (Pittsburgh 1863) 148-149.

¹⁸⁴ Glasgow, *History of the Reformed Presbyterian Church in America*, 631.

¹⁸⁵ Balph, *Fifty years in Syria*, 43.

¹⁸⁶ Glasgow, *History of the Reformed Presbyterian Church in America*, 769.

¹⁸⁷ Balph, *Fifty years in Syria*, 34.

¹⁸⁸ Balph, *Fifty years in Syria*, 47.

¹⁸⁹ Balph, *Fifty years in Syria*, 50.

Academy in Pennsylvania. Zij werd door de synode aangewezen om te assisteren bij de vrouwenafdeling van de zendingsmissie. Ze vertrok op 4 november 1871 naar Latakia om daar vervolgens 6 jaar zendingswerk te doen. In 1877 trouwde zij met de medisch zending David Metheny.¹⁹⁰

Politiek

In 1873 gingen de Ottomaanse autoriteiten actief optreden tegen het zendingswerk. Een jaar eerder had de gouverneur van Syrië een brief naar de sultan geschreven over de zendingen die onder de nusayris actief waren. De gouverneur voorspelde dat de zendingen de lokale bevolking zouden bekeren tot het protestantisme wanneer er geen actie werd ondernomen door de Osmaanse autoriteiten. Hij stelde dat er soennitische leraren naar het gebied gestuurd moesten worden om de nusayris te onderwijzen.¹⁹¹ De Osmanen eisten dat de missiescholen hun deuren sloten. In eerste instantie waren het eerder dreigementen. Slechts één missieschool ging tijdelijk dicht. In de loop van de tijd verslechterde de situatie. In augustus 1873, vermeldt Balph, werden drie lokale zendingswerkers gearresteerd en vastgehouden in opdracht van de gouverneur van Latakia. Zij werden gedwongen om te vechten voor het Osmaanse leger, maar wisten te ontsnappen. Op 15 oktober 1874 vielen Osmaanse soldaten het missiehuis in Bahamra aan en werden vijf zendingswerkers, waaronder twee van de drie gedeserteerde dienstplichtigen, opgepakt. De zendingsschool moest als gevolg hiervan tijdelijk worden gesloten. Na meerdere maanden gevangenschap wisten allen te ontsnappen. Balph vermeldt niet hoe de ontsnappingen tot stand kwamen. Het is wel opmerkelijk dat de gevangen zo gemakkelijk konden ontsnappen. Het lijkt wel een bewijs dat de Osmanen moeilijk grip konden krijgen op de situatie. De volgende jaren bleven onzeker voor de zendingen. In 1877 werden alle dorpscholen in de nusayris dorpen gesloten, vanwege conflicten tussen de nusayris en de Osmaanse autoriteiten.¹⁹²

In de bergen ten oosten van Latakia werden vijftientig scholen van de American Reformed Presbyterian Mission gesloten en de nusayris werd verboden hun kinderen naar de scholen te sturen. Jessup vermeldt over deze periode: 'Though the Turks have closed the door to all Christian light for the pagan Nusayriyeh, resolved on making them Moslems, they still hated and cursed Islam and prayed for the day when their children can be taught again in Christian schools...the persecution near Latakia was brutal and violent. Turkish soldiers broke

¹⁹⁰ Glasgow, *History of the Reformed Presbyterian Church in America*, 770.

¹⁹¹ Talhamy, 'American protestant missionary activity among the Nusayris (Alawis) in Syria in the nineteenth century', 227.

¹⁹² Balph, *Fifty years in Syria*, 59

the door of the American school building, insulted the teacher's wife and tore off her clothes and jewellery, arrested all the Christian young men, bound them and took them prisoner'.¹⁹³

Balph verklaart dat de Osmanen hard optraden tegen de nusayris, omdat zij rekruten voor hun leger nodig hadden. Het Osmaanse Rijk was in 1877 in oorlog met Rusland om de Bosporus. Door de Russisch- Turkse Oorlog heerste er volgens Balph wanorde in de regio. De oorlogsgeest verspreidde zich en zorgde voor onzekerheid onder de zendelingen. Er volgden veel bedreigingen aan het adres van de zendelingen. Een schip van de Amerikaanse vloot was zelfs naar de kust afgevoerd om steun te verlenen, mocht de situatie escaleren. De Amerikaanse vloot hoefde uiteindelijk niet in actie te komen.¹⁹⁴ Ondanks het feit dat dat Jessup en Balph spreken over bedreigingen leek de situatie mee te vallen. De zending ging na de beëindiging van de oorlog in 1878 door, maar de tegenwerking van de Osmanen bleef.

De oorlog had zijn sporen achtergelaten bij de Osmanen. Al eerder is ingegaan op de *Tanzimat*. In 1839 kondigde sultan Muhmud II deze nieuwe periode aan. De *Tanzimat* leidde in 1876 tot een grondwet in het Osmaanse Rijk en in 1877 werd er voor het eerst een parlement gekozen. De constitutionele monarchie was maar van korte duur en dit had te maken met de oorlog. Na de Russisch- Turkse Oorlog was er veel kritiek van het parlement op de regering. Ondanks het feit dat het Osmaanse leger beter materiaal had, braken de Russen door richting Istanbul en waren de Osmanen op 31 januari 1878 genoodzaakt een wapenstilstand te tekenen. Door de kritiek van het parlement besloot Sultan Abdülhamid om het parlement te ontslaan. Hij schafte de constitutie nooit af, maar er kwamen geen nieuwe verkiezingen. De Sultan wilde het Islamitische karakter terug laten komen in het Osmaanse Rijk en had zichzelf uitgeroepen tot kalief. De *Tanzimat* werd hiermee voor een groot deel tegengehouden.¹⁹⁵

Balph vermeldt dat de zendingsmissie in 1880 uit veertien dag-, zeventien zondags-, en twee kostscholen bestond.¹⁹⁶ In de jaren tachtig dreigden de Osmanen een beroep te doen op Artikel 62 van het Berlijn Verdrag van 1878 dat hen het recht gaf om in te grijpen wanneer pogingen werden gedaan om moslims te bekeren. Al eerder is uitgelegd dat de nusayris in deze periode werden ingedeeld in de moslim *milllet*, waardoor zij niet meer bekeerd mochten worden. De Amerikaanse zendelingen protesteerden hiertegen. Zij stelden dat de hervormingen van 1839 en 1856 de inwoners van het Osmaanse Rijk de vrijheid hadden gegeven om zelf te beslissen welke religie werd aangehangen. Ondanks hun pogingen waren

¹⁹³ Jessup, *Fifty three years in Syria* (New York 1910), 436.

¹⁹⁴ Balph, *Fifty years in Syria*, 60.

¹⁹⁵ Findley, *Turkey, Islam, nationalism and modernity*, 84.

¹⁹⁶ Balph, *Fifty years in Syria*, 62.

de Osmanen niet in staat om de zendingsscholen te sluiten en bleef de missie naar de nusayris overeind staan. In 1888 vermeldde de gouverneur van Beiroet, Ali Pasha, dat de Osmanen gefaald hadden om de nusayris tegen invloeden van buitenaf te beschermen: 'Coming to the districts appended to Beirut, there are many foreign schools in the Nusayri areas to the north of Latakia and Tripoli and outhier provinces. Many students are being educated in the foreign schools since there are no [Ottoman state] schools in those areas apart the *rüsdiya* and *ibtidai* schools¹⁹⁷ in the aforementioned places, the children of these areas are all growing up with foreign education and, consequently, foreign influence is easily increasing day by day'.¹⁹⁸

De eerste jaren van zending van Balph verliepen rustig. In 1891 nam de onrust toe, maar dit keer niet van zijde van de Osmanen. De Grieks- orthodoxe bisschop van Latakia kwam in opstand tegen de zending. Hij deed volgens Balph alles wat binnen zijn macht lag om de zendingsscholen van de Amerikanen te sluiten. In de dorpen Inkzeke en Urdi, gelegen ten noorden van de stad, moesten twee scholen hierdoor sluiten. Balph geeft geen verklaring voor de protesten. Maar het is aannemelijk dat de Grieks- orthodoxe christenen de Amerikaanse zendelingen als een bedreiging zagen, net zoals in het begin van de zending het geval was in de stad Zahle. De gouverneur van Latakia, Zia Bey, deed datzelfde jaar een inval in het missiehuis in Jendaria. Vier lokale missiewerkers werden opgepakt. De gouverneur liet hen gaan op voorwaarde dat zij niet meer zouden werken voor de Amerikanen. Ten zuiden van Latakia, in de dorpen Mettin, Soda en de kuststad Tartus, konden de missiescholen het hele jaar openblijven. In de bergen konden tien scholen een gedeelte van het jaar open blijven. Balph gaf geen verklaring waarom dit het geval was. Balph noemde de jaren 1892 en 1893 donkere perioden, onder andere vanwege het optreden van de Grieks- orthodoxe kerk en de Osmanen. Zia Bey gaf opdracht om de hele missie rond de nusayris, zowel op de vlakten als in de bergen, stop te zetten. Hij liet er moskeeën en islamitische scholen bouwen en stuurde onderwijzers. Zia Bey handelde in opdracht van sultan Abdül Hamid II. Al eerder is ingegaan op de nieuwe status van de nusayris. Zij werden ingedeeld in de moslim *millet* en kregen de status 'Uthmani Nusayri. De voorwaarde was wel dat de nusayris aanhangers zouden worden van de officiële soennitische islam, de Hanefi Islam. Om die reden werden er islamitische scholen geplaatst in het gebied. Volgens Balph stuurden maar weinig nusayris hun kinderen naar deze scholen, omdat er geen kundige mensen werden aangesteld om les te geven. De

¹⁹⁷ Middelbaar en lager onderwijs.

¹⁹⁸ Talhamy, 'American protestant missionary activity among the Nusayris (Alawis) in Syria in the nineteenth century', 228.

nusayri leiders, de *muqaddimin*, moesten zich melden bij de gouverneur en dan werden zij volgens Balph gedwongen om de soennitische islam als religie te accepteren. Daarbij werd hen opgedragen om buitenlandse scholen in hun dorpen te sluiten. Nusayri onderwijzers in christelijke scholen werden opgepakt en voor lange tijd gevangen gezet, tenzij zij bereid waren om te werken in de islamitische scholen. Er werden ook pogingen ondernomen om de nusayri leerlingen op de kostschool in Latakia te verwijderen. Deze pogingen lukten ten dele. Nadat het beleid was aangepast keerden veel leerlingen weer terug naar de kostschool. Nusayri-boeren werden door de gouverneur aangemoedigd om zendingsgebouwen te vernietigen. De consul in Latakia was niet bij machte om iets aan de kwestie te doen. Na de invallen waren de nusayris huiverig om zendelingen toe te laten in hun dorpen. Er werden geen scholen geopend in de bergen. Pas in 1895 verbeterde de situatie rond Latakia. De zendelingen kregen weer toegang tot de dorpen, maar er werden geen scholen heropend.¹⁹⁹

Balph kreeg in de ‘donkere’ jaren ook te maken met een persoonlijk verlies. Op 19 december 1892 overleed zijn vrouw Elzina Dodds- Balph op negenendertigjarige leeftijd. Drie weken daarvoor, op 27 november, was zij bevallen van een dochter. In september 1895 ging hij op verlof en keerde hij tijdelijk terug naar huis.²⁰⁰

Tijdens zijn verlof werkte hij aan het opzetten van een ziekenhuis met tien bedden in Latakia. Hij trouwde in deze periode met Penelope L. Allen en keerde met haar terug in december 1896. Er is verder niets bekend over haar. In februari 1897 werd het ziekenhuis in Latakia geopend. Jennie B. Dodds, de dochter van R. J. Dodds, werd aangesteld als hoofdzuster en kreeg hulp van twee lokale zusters. Volgens Balph was het ziekenhuis een belangrijke aanwinst voor de missie: ‘It afforded an opportunity of doing much work that could not be done successfully outside. It also furnished a better and more extended opportunity of imparting religious instruction, and has since proven to be a great help in our work’.²⁰¹

Het zendingshuis in Bahamra, het levenswerk van Samuel Lyde, werd in het jaar 1900 gedeeltelijk verwoest in opdracht van de lokale autoriteiten. De consul van Beiroet, Ravndal, kwam naar Latakia om de schade te bekijken. Hij kwam tot overeenstemming met het hoofd van politie dat de zendelingen het huis mochten repareren, maar de zendelingen moesten zelf voor de kosten opdraaien. In het jaar 1901 kwam de zending in Latakia in rustiger vaarwater. De Osmaanse autoriteiten werden minder alert op het werk van de zendelingen. Ondanks het

¹⁹⁹ Balph, *Fifty years in Syria*, 84.

²⁰⁰ Balph, *Fifty years in Syria*, 90.

²⁰¹ Balph, *Fifty years in Syria*, 95.

feit dat er onder de nusayris geen scholen konden worden geopend, konden de zendelingen wel met regelmaat een bezoek brengen aan de nusayri dorpen. In Bahamra was constant een lokale missiewerker aanwezig. In 1904 brak er een cholera-epidemie uit in het gebied. In het ziekenhuis waren ongeveer vijftig cholerapatiënten, waarvan er volgens Balph zo'n dertig van stierven. Later in het jaar brak er ook een pokkenepidemie uit waardoor er een kleine opkomst was op de school in Latakia. De jaren erna kon het werk rond de nusayris niet verder worden uitgebreid. In 1906 bestond de missie vijftig jaar.²⁰²

In 1908 waren grote politieke veranderingen in het Osmaanse Rijk. De Jonge Turken kwamen in opstand tegen Sultan Abdülhamid, omdat hij de constitutie jarenlang had genegeerd. De Jonge Turken wilden van het Osmaanse Rijk een seculiere staat maken.²⁰³ Balph noemt de veranderingen die zich in deze periode voordeden wat betreft de zendingswerkers. De belangrijkste veranderingen waren volgens hem de opheffing van de censuur en het toelaten van buitenlandse kranten via de post. Hierdoor kregen de zendingswerkers de mogelijkheid om meer religieuze teksten te verspreiden. Door de gewijzigde politieke situatie besloot Balph in september 1908 een nieuw zendingshuis op te zetten in Latakia. De zending was al langer bezig om hiervoor toestemming te krijgen, maar dit was niet eerder gelukt. In dat jaar werden er door de medische missie 6000 mensen behandeld, werden 1100 huisbezoeken gedaan en 100 mensen werden opgenomen in het ziekenhuis. In 1910 werden er zeven nieuwe scholen geopend in de nusayris dorpen waar zo'n 150 kinderen onderwijs volgden. De lokale autoriteiten waren tegen, maar grepen niet in.²⁰⁴

Balph blijft in zijn werk positief over het zendingswerk van de Reformed Presbyterian Church. In zijn besluit heeft Balph nog steeds het vertrouwen dat de missie zal slagen, zonder hinder van het Osmaanse Rijk: '...it does not require a prophet's vision to see that it [the Kingdom] is coming'.²⁰⁵ Hij gaat niet in op de financiële problemen waar de zending mee kampte rond de eeuwwisseling. Er was niet voldoende geld om de zendingsmissie draaiende te houden, waardoor verschillende scholen hun deuren moesten sluiten.²⁰⁶ In de loop van de twintigste eeuw was er sprake van herstel. Zoals hierboven vermeld, werden er nieuwe scholen geopend. Na de publicatie van *Fifty years of missionwork in Syria* in 1913 liep de zending nog een lange tijd door. Dit ging echter niet zonder problemen. In 1914 brak de

²⁰² Balph, *Fifty years in Syria*, 118.

²⁰³ Findley, *Turkey, Islam, nationalism and modernity*, 146.

²⁰⁴ Balph, *Fifty years in Syria*, 137.

²⁰⁵ Balph, *Fifty years in Syria*, 152.

²⁰⁶ Talhamy, 'American protestant missionary activity among the Nusayris (Alawis) in Syria in the nineteenth century', 232.

Eerste Wereldoorlog uit. De Osmanen waren bondgenoot van Duitsland. Op 6 april 1917 verklaarden de Amerikanen de oorlog aan Duitsland en hiermee dus ook aan het Osmaanse Rijk. Vanaf dit moment waren de Amerikaanse zendelingen hun leven niet meer zeker in Syrië en gingen op de vlucht. De zendelingenpost in Latakia werd grotendeels verwoest.²⁰⁷ Na de oorlog hield het Osmaanse Rijk op te bestaan en werd Syrië uiteindelijk in 1920 als mandaat aan Frankrijk toegewezen. De wereldwijde depressie in de jaren dertig van de twintigste eeuw maakte een einde aan de medische zending in Syrië. In 1937 waren er nog maar vijf Amerikaanse zendelingen in heel Syrië actief. Na de Tweede Wereldoorlog werd Syrië onafhankelijk. In 1953 sloot de Syrische regering de scholen in de bergen van Latakia. In 1958 mochten de Amerikaanse zendelingen niet meer in Syrië verblijven. Hiermee eindigde de zendingsmissie, een eeuw na de komst van R. J. Dodds en J. Beattie.²⁰⁸

Conclusie

Over de zendingsperiode van James McKinnis Balph is, naast dat zijn eigen publicatie *Fifty years in Syria* nauwelijks informatie beschikbaar. Uitzonderingen zijn twee overzichtswerken en enkele kranten van de Reformed Presbyterian Church. De publicatie van Balph is een gedetailleerd verslag van de zendingsmissie waarin elk jaar apart wordt behandeld. Interessant voor dit onderzoek zijn de veranderingen die zich voordeden tijdens de vijftig jaar durende zendingsmissie. De zendingsmissie krijgt pas echt vorm wanneer de school van Samuel Lyde wordt overgenomen. Het is echter onduidelijk of de pioniers van de Reformed Presbyterian Church zich bij voorbaat gingen richten op onderwijs of dat de toevalligheid van Lydes aanwezigheid voor hun komst deze strategie bepaalden. In ieder geval kan gesteld worden dat het bieden van onderwijs aan de nusayris samenviel met de oprichting van de zendingsmissie van de Presbyterian Church.

Er deden zich verschillende veranderingen voor tijdens de zendingsmissie. Naarmate de zendingsmissie groeide, werden er nieuwe doelen gesteld. Eerst richtten de zendelingen zich uitsluitend op onderwijs voor nusayri jongens. In de jaren 1860 werd de eerste medisch zending aangesteld en werd er een ziekenhuis gebouwd. James McKinnis Balph was jaren later verantwoordelijk voor dit onderdeel van de zendingsmissie.

In het onderwijs deed zich ook een verandering voor. In de loop van de jaren 1860 werd er namelijk een school opgericht voor meisjes. Opmerkelijk hierbij is dat er een

²⁰⁷ <http://www.phillyrpc.org/broomallrps/articles/ottomanmissions.htm>, 01-08-2011.

²⁰⁸ <http://www.phillyrpc.org/broomallrps/articles/ottomanmissions.htm>, 01-08-2011.

vrouwelijke zending werd aangesteld. Dit is uitzonderlijk, omdat uit de geraadpleegde literatuur blijkt dat er vrijwel alleen mannelijke zendingen werden uitgezonden in deze tijd.

De politieke situatie krijgt veel aandacht van Balph. Zo schrijft hij uitvoerig over het Osmaanse Rijk. Het is interessant om bepaalde veranderingen binnen het Osmaanse Rijk, onder andere uitvoerig behandeld door Deringil, terug te lezen in het werk van Lyde. Hoewel de zendingen de wet niet overtraden, werden zij jaar in jaar uit tegengewerkt door de (lokale) autoriteiten. Tot 1913, het jaar waarin *Fifty years of mission work in Syria* werd gepubliceerd, bleven zich problemen voordoen.

De zendingsmissie van de Presbyterian Church liep nog door na 1913. Over de afloop van de zendingsmissie onder de nusayris is vrijwel niets bekend. Hierdoor is het moeilijk om te bepalen of de strategische wijzigingen die hierboven zijn besproken nuttig zijn geweest. Balph kijkt in 1913 terug naar een geslaagde zendingsmissie. Het gebrek aan informatie over de periode erna doet vermoeden dat er geen sprake is geweest van een groot succes.

5. Vergelijking en conclusie

Uit het onderzoek is gebleken dat er tussen de zendingsmissies van Samuel Lyde en James McKinnis Balph een causaal verband bestaat. Lyde creëerde het fundament waarop de Reformed Presbyterian Church voort kon bouwen. In dit hoofdstuk zullen de twee zendingsmissies met elkaar worden vergeleken op basis van de deelvragen uit de inleiding en vervolgens zal er een conclusie worden verbonden aan het gehele onderzoek.

Een eerste verschil tussen de zendingsmissies is de organisatievorm. Lyde opereerde alleen en financierde de zendingsmissie grotendeels uit eigen middelen. Hij had daarom ook niet de middelen om de zendingsmissie uit te breiden. Balph sloot zich echter aan bij een grote organisatie die werd gesponsord door de ABCFM. Toen hij mee ging helpen met de zendingsmissie bestond deze al tientallen jaren. Het pionierswerk van Lyde bleef bij de missie van Balph achterwege. Lyde moest namelijk zelf het eerste contact leggen met consuls, lokale bestuurders en de nusayris. Er was halverwege de negentiende eeuw nauwelijks iets bekend over de nusayris, waardoor zijn eigen veldwerk kennis over hen moest verschaffen. Balph had het voordeel dat hij zich kon verdiepen in de wereld van de nusayris door de publicaties van Lyde en andere westerse bronnen.

Een tweede verschil is de politieke situatie. In de periode waarin Lyde op reis ging en vervolgens zijn zendingsmissie op touw zette heerste er onrust in grote delen van het Midden-Oosten. Lyde kwam verschillende malen in gewelddadige situaties. De situatie verbeterde na 1860. Balph sloot zich aan bij de zendingsmissie in een tijd van meer politieke stabiliteit. Dit betekende echter niet dat er zich geen problemen voordeden; ook Balph kreeg regelmatig te maken met protesten van lokale bestuurders.

De strategie van beide zendelingen is moeilijk te vergelijken. Ten eerste omdat Balph de zendingsmissie niet eigenhandig opzette en ten tweede omdat de zendingsmissie van de Reformed Presbyterian Church langer duurde. Het belangrijkste doel van Lyde was het bouwen van een school onder de nusayris. Hij slaagde hierin, maar hij stelde hier geen andere praktische doelen naast. De zendingsmissie van de Reformed Presbyterian Church kon door betere organisatie wel uitbreiden met meerdere scholen voor jongens én meisjes en een ziekenhuis.

Wanneer naar de statistieken wordt gekeken, kan gesteld worden dat beide zendingsmissies weinig succes hadden: Lyde bekeerde in zes jaar werk slechts één nusayri en de Reformed Presbyterian Church van James McKinnis Balph bekeerde in vijftig jaar tijd 293

nusayris. Toch hebben de zendingsmissies onder de nusayris wel bijgedragen tot veranderingen in de maatschappelijke positie van de nusayris.

Ondanks het feit dat de zendingsmissie van Lyde van kortere duur was, worden zijn werkzaamheden onder de nusayris vaker genoemd in de geraadpleegde literatuur. Wanneer er namelijk wordt gekeken naar de publicaties van de twee zendelingen en het verrichte werk in beide zendingsmissies, is het opvallend dat er meer verwijzingen bestaan naar Samuel Lyde. Naast verwijzingen naar zijn publicaties is er ook geschreven over gebeurtenissen die hij persoonlijk achterwege liet en dus uit andere bron komen. Over Balph en zijn publicatie is nauwelijks iets geschreven. De meest logische verklaring hiervoor is dat de publicaties van Lyde een hogere oplage hebben gehad en daardoor dus een groter bereik. Toch is het opmerkelijk dat de zendelingen van de Reformed Presbyterian Church zich veel langer hebben gericht op de nusayris dan Samuel Lyde, maar dat er zowel in contemporaine als in recente wetenschappelijke literatuur over zending vrijwel geen aandacht is hiervoor.

Dit onderzoek heeft zich gericht op de zendelingen Samuel Lyde en James McKinnis Balph van respectievelijk de Anglicaanse Kerk en de Reformed Presbyterian Church of North America. Mede aan de hand van hun publicaties is geprobeerd een antwoord te krijgen op de vraag: hoe verliepen pogingen van protestantse zendelingen om de nusayris in het Syrisch kustgebied te bekeren tijdens de laat-Osmaanse periode vanuit het perspectief van de zendelingen zelf? Er kan gezegd worden dat beide zendingsmissies grotendeels mislukten. Samuel Lyde bekeerde in zes jaar werk slechts één nusayri en de Reformed Presbyterian Church van James McKinnis Balph bekeerde in vijftig jaar tijd 293 nusayris. In het onderzoek is echter niet alleen gekeken naar het succes of de mislukkingen van de zendingsmissies, maar ook naar de veranderingen die teweeg werden gebracht door de komst van de Britten en de Amerikanen. Hierbij wordt vooral gedoeld op de relaties tussen religie en politiek. Het Osmaanse Rijk verkeerde een groot deel van de negentiende eeuw in crisis. Het rijk kreeg te maken met verschillende oorlogen, waaronder de Griekse Onafhankelijkheidsoorlog en de Russische-Turkse Oorlog en had moeite om gezag uit te oefenen over gebieden die wel formeel wel onder haar controle vielen. In grote delen van het Osmaanse Rijk, zoals de provincie Syrië, heerste een machtsvacuüm. Om te voorkomen dat het Osmaanse Rijk verder uit elkaar zou vallen, werd in 1839 de *Tanzimat* ingesteld, waardoor er weer eenheid moest komen in het rijk. Tegen deze achtergrond arriveerden de protestantse zendelingen tien jaar later in het noordwesten van het Osmaanse Syrië om de nusayris te bekeren. Vanaf de jaren veertig waren de Osmanen regelmatig in conflict gekomen met de nusayris. Dit had

voornamelijk te maken met weigering van het betalen van belasting of het weigeren van dienstplicht. Religie speelde hierbij geen rol.

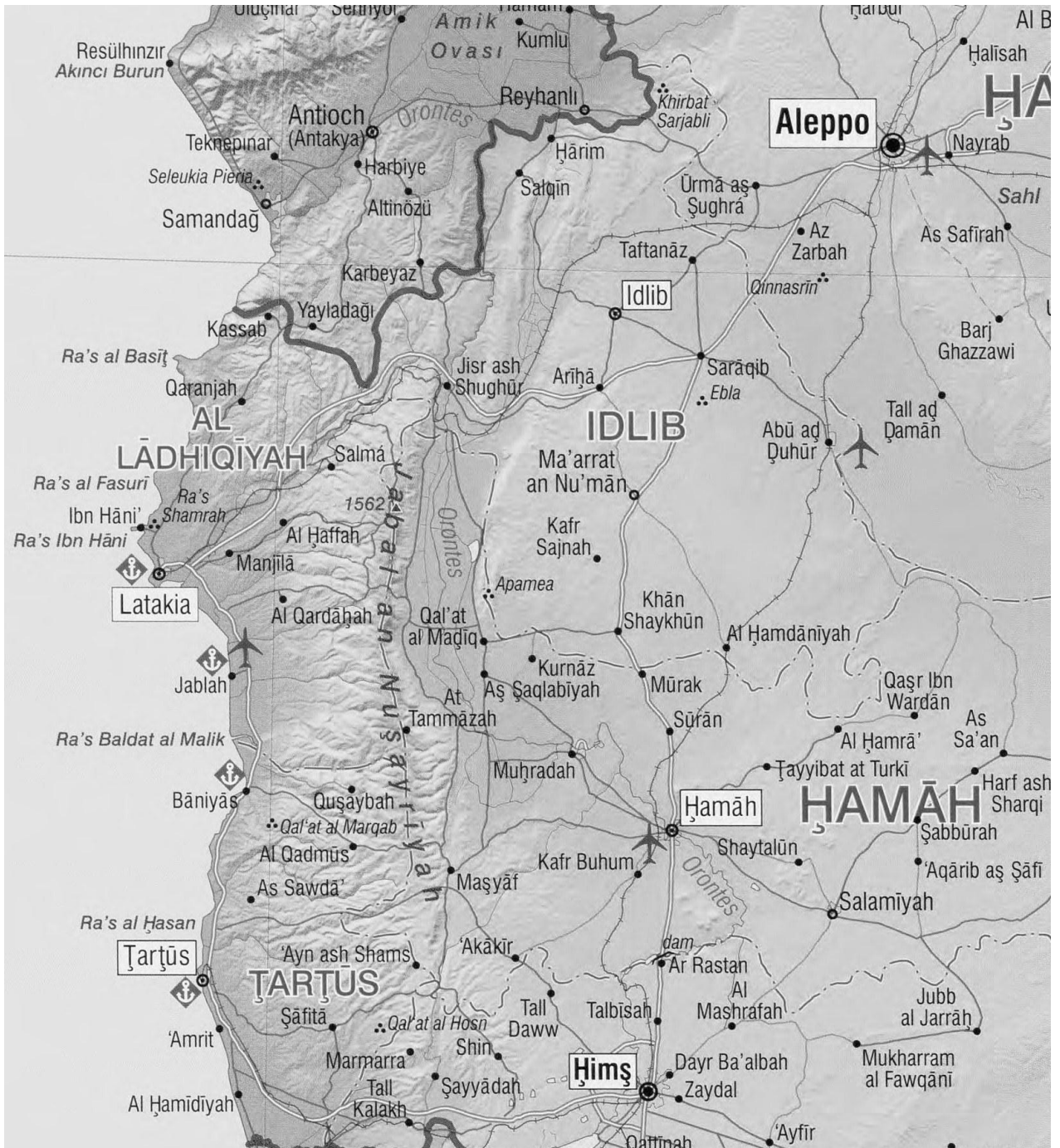
De komst van de zendelingen bracht hier verandering in. Samuel Lyde werd in het begin van zijn zendingsmissie met rust gelaten door de Osmanen. Nadat de zendingsmissie door de Reformed Presbyterian Church van James McKinnis Balph werd overgenomen begonnen de Osmanen zich met de zendingsmissie te bemoeien. Hoewel de nusayris zich heel moeilijk lieten bekeren vreesden de Osmanen dat de Amerikaanse zendelingen het protestantisme onder hen zouden verspreiden. De Amerikaanse zendelingen zouden te machtig worden en de nusayris nog moeilijker te overheersen. De zendingsmissie kwam hiermee in het politieke speelveld terecht en vormde een bedreiging. Om de eenheid van het Osmaanse Rijk te verdedigen deden de Osmanen enige pogingen om de nusayris, bekeren tot het soennisme. Evenals de zending hadden deze pogingen weinig succes. Niettemin, de nusayris, die al decennialang gestigmatiseerd werden, kregen een nieuwe status, *'Uthmani Nusayri*, waardoor zij iets stegen op de maatschappelijke ladder. De zendelingen, die waren gekomen om de nusayris te bekeren, droegen daarmee onbewust bij dat de nusayris door de Osmaanse overheid werden erkent als een islamitische gemeenschap.

Bijlagen

209

²⁰⁹ J.M. Dent and Sons, *Atlas of Ancient and classical geography 1912. Syria, Mesopotamia, Assyria* (London 1912).

210

²¹⁰ [http://memory.loc.gov/cgi-bin/query/h?ammem/gmd:@field\(NUMBER+@band\(g7460+ct001190\)\),01-01-2004.](http://memory.loc.gov/cgi-bin/query/h?ammem/gmd:@field(NUMBER+@band(g7460+ct001190)),01-01-2004.)

Bronnen

Primaire literatuur

Balgh, McKinnish, James, *Fifty years of mission work in Syria. A brief compend of the mission of the Reformed Presbyterian Church in Northern Syria, Asia Minor and Cyprus* (Latakia 1913).

Lyde, Samuel, *The Anrayreeh and Ismaeleeh. A visit to the secret sects of Northern Syria* (Londen 1853).

Lyde, Samuel, *The Asian mystery illustrated in the history, religion and present state of the Ansairi or Nusairis of Syria* (London 1860).

Secundaire literatuur

Aagerson, James, Jacobson, Arland, *The future of Lutheranism in a global context* (Minneapolis 2008).

Adam, Ahmat, B., *The vernacular press and the emergence of modern Indonesian consciousness 1855-1913* (Ithaca 1995).

Aringberg- Laanatza, Marianne, 'Alevis in Turkey- Alawites in Syria: similarities and differences', *Alevi identity* (1998).

Austina, Alvyn, *China's Millions: The China Inland Mission and Late Qing Society 1832–1905* (Cambridge 2007).

Baggerman, A., Dekker, R. 'De gevaarlijkste van alle bronnen'. *Egodocumenten: nieuwe wegen en perspectieven*, *Tijdschrift voor sociale en economische geschiedenis* 1 (2004) Nr. 4, 3-22.

Baggerman, A., Dekker, R., *Egodocumenten: nieuwe wegen en benaderingen* (Amsterdam 2005).

Bar- Asher and Kofsky, *The Nusayri-Alawi Religion: An Enquiry into Its Theology and Liturgy* (2002).

Bar- Asher. M., 'The Iranian component of the Nusayris religion', *Iran* XLI (2003).

Burckhardt, John, L., *Travels in Syria and Palestine* (Londen 1822).

Crawford, Adair, *Journal of a deputation sent to the East by the committee of the Malta Protestant College, in 1849: containing an account of the present state of the Oriental*

nations, including their religion, learning, education, customs, and occupations (Londen 1855).

Curtin, Philip, D., *The World and the West. The European challenge and the overseas response in the age of empire* (Cambridge 2000).

Curtiss, Samuel, I., *Primitive Semetic religion to- day. A record of researches, discoveries and studies in Syria, Palestine and the Sinaitic peninsula* (Chicago 1902)

Daftary, Farhad, *The Isma'ilis and doctrines* (Cambridge 1990)

Deringil, Selim, *The well- protected domains. Ideology and the legitimation of power in the Ottoman Empire 1876- 1909* (New York 1998).

Dekker, R., 'Dutch travel journals from the sixteenth to the early nineteenth centuries', in *Lias. Sources and documents relating to the early modern history of ideas* 22 (1995).

Dent, J., M., and Sons, *Atlas of Ancient and classical geography 1912. Syria, Mesopotamia, Assyria* (London 1912)

Dekker, R., 'Jacques Presser's heritage: egodocuments in the study of history', in *Memoria y civilization* 5 (2002).

Dickie, John, *The British consul: heir to a great tradition* (New York 2008)

Douwes, Dick, 'Mapping religious practice in Syria at the turn of the 20th century: Samuel Ives Curtiss' construction of 'Primitive Semetic Religion'.

Douwes, Dick, 'Knowledge and oppression; the Nusariyya in the late Ottoman period', *La Shi'a nell'impero Ottomano* (Rome 1993).

Douwes, Dick, 'Het Geweld, de stad en de bergen. Tegenstellingen in noordwest Syrië in de periode 1840- 1880'.

Douwes, Dick, 'Reorganizing violence: traditional recruitment patterns and resistance against conscription in Ottoman Syria', in Erik J. Zürcher, *Arming the state. Military conscription in the Middle East and Central Asia, 1775- 1925* (Londen 1999)

Douwes, Dick, 'Richtingen en stromingen', in Henk Driessen, *In het huis van de Islam. Geografie, geschiedenis, geloofsleer, cultuur, economie, politiek* (Nijmegen 1997).

Dussaud, René, *Histoire et religiën des Nosairis* (Parijs 1900).

Elshakry, Marwa, 'The gospel of science and the American Evangelism in Late Ottoman Beirut', *Past and present* 196/1 (2007).

Findley, Carter V., *Turkey, islam, nationalism and modernity. A history, 1789- 2007* (New Haven 2007).

Fleischman, Ellen, L., 'review: Artillery of heaven. American missionaries and the failed conversion of the Middle East door Ussama Makdissi', *American historical review* (april 2008).

Friedman, Yaron, *The Nusayri- 'Alawis. An introduction to the religiën, history and identity of the leading minority in Syria.* (Boston 2010).

Frykenberg, Robert, E., *Christians and missionaries in India. Cros- cultural communication since 1500* (Cambridge 2003).

Gettleman, Marvin, E., Schaar, Stuart, *The Middle East and Islamic world reader* (New York 2003).

Ginzburg, Carlo, 'Just one witness', in: S Friedlander (ed.), *Probing the limits of representation: Nazism and de final soutien* (Cambridge, Mass. 1992).

Glasgow, William, M., *History of the Reformed Presbyterian Church in America.* (Baltimore 1888).

Glazer, Sydney, 'Review: American Interests in Syria 1800- 1901. A study of educational, literary and religious work door A. L. Tibawi', *The American Historical Review*, Vol. 73, No. 1 (oktober 1967) 188.

Halm, Heinz, *Die Islamische Gnosis: Die extreme Schia und die 'Alawiten* (1982) vertaald naar Arabisch 2003.

Hughes, John, *The church of England magazine. Volume 41* (Londen 1856).

Jessup, Henry, H., *Fifty three years in Syria* (New York 1910).

Khoury, Y., Saliba, K., 'The Missionary Herald: reports from Ottoman Syria 1819-1870', *Royal Institute for inter- faith studies*, 1995, volume 2

Kipling, Rudyard, *The writings in prose and verse of Rudyard Kipling: the Five nations* (Londen 1903).

Kruithof, Maryse, *Zaaiers, zaait in Gods naam voort. Carel Poensen, het leven van een zendeling- etnoloog 1839-1919* (Rotterdam 2010).

Lammens, Henri, 'Les Nosairis furent- ils Chretiens? A propos d'un livre recent', *Revue de l'Orient Chretien* (1900).

Lammens, Henry, S. J., *Etudes sure le regne du Calife Omayyade Mo'awia Ier* (Beirut 1906).

Lammens, Henry, S. I., *Fatima er les filles de Mahomet. Notes critiques pour l'etude de la Sira* (Rome 1912).

Lewis, Bernard, 'The sources for the history of the Syrian Assassins' *Speculum*, vol. 27, no. 4 (oktober 1952)

Lutz, Jessie, G., *Opening China: Karl A. Gützlaff and Sino-Western Relations, 1827–1852* (Cambridge 2008).

Massignon, Louis, 'Esquisse d'une bibliographie Nusayrie', *Mélanges Dussaud* (Parijs 1939)

Makdisi, Ussama, *The culture of sectarianism. Community, history and violence in nineteenth- century Ottoman Lebanon* (2000 Berkeley).

Makdisi, Ussama, *Artillery of heaven. American missionaris and the failed conversion of the Middle East* (Londen 2008).

Masters, Bruce, *Christians and Jews in the Ottoman Arab world. The roots of sectarianism* (Cambridge 2001).

McGraw Donner, Fred, 'Mecca's food supplies and Muhammed's boycott, in *Journal of the economic and social history of the Orient*, Vol. 20, No 3 (Okt, 1977)

Moosa, Matti, *Extremist Shiites. The Ghulat sects* (New York 1987).

Oren, Michael, B., *Power, faith and fantasy. America in the Middle-East, 1776 to the present* (New York 2007)

Presser, Jacques, 'Memoires als geschiedbron' in: *Winkler Prins Encyclopedie VIII* (Amsterdam 1958), herdruk: Id., *Uit het werk van J. Presser* (Amsterdam 1969).

Robertson Smith, William, *Lectures on the religion of the Semites, Fundamental institutions. First series* (Londen 1889).

Rousseau, J.,B.,L.,J., 'Memoire sur les ismaélis et les nosairis de la Syrie, adresse a M. Sylvestre de Sacy', *Cahier XLII, Annales des Voyages*, 14 (1811)

Sacy, De, Antoine Sylvestre, *Exposé de la region des Druzes* (Parijs 1838).

Said, Edward W., *Orientalism* (Londen 1978).

Sommerville, R., M., *Herald of Mission News* (New York 1887).

Steenbrink, Karel, *Dutch colonialism and Indonesian Islam* (Amsterdam 2006).

Stuurman Siep, *De uitvinding van de mensheid. Korte wereldgeschiedenis van het denken over gelijkheid en cultuurverschil* (2010 Amsterdam).

Talhamy, Yvette, 'American protestant missionary activity among the Nusayris (Alawis) in Syria in the nineteenth century', *Middle Eastern Studies*, 47:2, 2011.

Talhamy, Yvette, 'Conscription among the nusayris ('alawis) in the nineteenth century', *British Journal of Middle Eastern Studies*, vol. 38, no.1 (april 2011).

Tibawi, A.L., *British interest in Palestine 1800- 1901. A study of religious and educational enterprise* (Oxford 1961).

Tibawi, A.L., *American Interests in Syria 1800- 1901. A study of educational, literary and religious work* (Aberdeen 1966).

Saliba, K., Khoury, Y., 'The Missionary Herald: reports from Ottoman Syria 1819-1870', *Royal Institute for inter-faith studies*, 1995, volume 2.

Sedra, Paul, *From mission to modernity: evangelicals, reformers and education in nineteenth century Egypt* (New York 2011).

Shaw, Ezel, K., Shaw, Stanford, J., *History of the Ottoman Empire and modern Turkey, volume 2. Reform, revolution and republic. The rise of modern Turkey 1808- 1975* (Cambridge 1977)

Sommerville, R. M., *Herald of Mission News* (New York 1887).

Sproull, T., Wilson, J. M., *The Reformed Presbyterian and covenanter, Volume 1* (Pittsburgh 1863).

Walpole Frederick, *The Ansayrii, (or Assassins,) with travels in the further east in 1850- 1851 including a visit to Nineveh* (Londen 1851).

Winter, Stefan H., 'The nusayris before the tanzimat in the eyes of Ottoman provincial administrators, 1804-1834' in Thomas Phillip, Christoph Schumann, *From the Syrian land to the states of Syria and Lebanon* (Beiroet 2004)

Zürcher, Erik, J. *Arming the state. Military conscription in the Middle East and Central Asia, 1775- 1925* (Londen 1999).

Internet

<http://www.eerdmans.com/series/shcm.htm>, 02-03-2011.

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/84956/Johann-Ludwig-Burckhardt>, 15-07-2011.

<http://www.cms-uk.org/Whoweare/History/tabid/181/language/en-GB/Default.aspx>, 15-07-2011.

<http://www.phillyrpc.org/broomallrps/articles/ottomanmissions.htm>, 01-08-2011.

[http://memory.loc.gov/cgi-bin/query/h?ammem/gmd:@field\(NUMBER+@band\(g7460+ct001190\)\)](http://memory.loc.gov/cgi-bin/query/h?ammem/gmd:@field(NUMBER+@band(g7460+ct001190))), 01-01-2004.